

Ruimtelijke onderbouwing

Bouw vijfde vleeskuikenstal aan De Rysloane 10 te Harkema

## **Inhoudsopgave**

1. <u>Inleiding</u>	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Ligging van het projectgebied	3
1.3 Geldend planologisch regiem	3
2. <u>Projectbeschrijving</u>	4
3. <u>Onderzoek</u>	5
3.1 Provinciaal en gemeentelijk beleid	5
3.2 Milieutoetsing	6
3.3 Natuurbeschermingswet	7
3.4 Bodem	7
3.5 Woon- en leefklimaat geurbelasting	7
3.6 Volksgezondheid	8
3.7 Externe veiligheid	10
3.8 Archeologie	10
3.9 Flora en fauna	10
3.10 Waterhuishouding	10
4. <u>Uitvoerbaarheid</u>	11
4.1 Economische uitvoerbaarheid	11
4.2 Vooroverleg	11
4.3 Maatschappelijke uitvoerbaarheid	12

## **Bijlagen**

- I. Overzicht woon- en leefklimaat achtergrondbelasting
- II. Notitie gezondheidsrisico's intensieve veehouderij – februari 2018
- III. Advies GGD Fryslân - december 2016

## 1. INLEIDING

### 1.1 Aanleiding

Op 23 september 2013 is er een aanvraag omgevingsvergunning ingediend voor het bouwen van een vijfde vleeskuikenstal en het veranderen van de inrichting (revisievergunning) op het perceel De Rysloane 10 te Harkema (kadastrale gemeente Drogeham, sectie D, nummer 4125).

De eigenaar van de vleeskuikenhouderij wil de stal met een oppervlakte van 1518 m<sup>2</sup> bouwen ten behoeve van de uitbreiding van zijn bedrijf. In de stal zullen 29.000 vleeskuikens worden gehuisvest. De bouw van de stal, inclusief de uitbreiding van het aantal dierplaatsen, is in strijd met de geldende bestemming. Om het plan te kunnen realiseren zal een omgevingsvergunning met afwijking moeten worden verleend (artikel 2.12, lid 1, sub a, onder 3 van de Wabo). Deze ruimtelijke onderbouwing dient als motivering van de omgevingsvergunning.

### 1.2 Ligging van het projectgebied

Het projectgebied ligt in het buitengebied van de gemeente, ten noordwesten van het dorp Harkema aan de weg richting Buweklooster. De ligging van het projectgebied is vastgelegd in een digitale verbeelding. Onderstaand kaartje geeft de globale ligging van het projectgebied weer. De gele cirkel en het rode kruis geven de beoogde locatie van de nieuwe stal weer.



### 1.3 Geldend planologisch regiem

Ten tijde van indiening van de aanvraag om omgevingsvergunning was de Beheersverordening Buitengebied het vigerende planologische regiem waar de aanvraag aan getoetst moet worden. Het perceel heeft daarin de bestemming 'Agrarisch met waarden – Besloten gebied'. Wegens het conserverende karakter van de Beheersverordening is de bouw van nieuwe veestallen bij bestaande bedrijven enkel mogelijk indien dit is toegestaan op basis van de oude rechten uit het bestemmingsplan Buitengebied van 1992. In de voorschriften van dit plan is opgenomen dat de omvang van een niet-grondgebonden agrarische bedrijfsvoering (intensieve veehouderij) niet mag toenemen.

Op 6 maart 2014 is het bestemmingsplan Buitengebied Achtkarspelen vastgesteld. hierin heeft het perceel de bestemming 'Agrarisch met waarden – Besloten Gebied', met een aanduiding 'intensief'. De aanvraag is ook met dit bestemmingsplan in strijd omdat de nieuw te bouwen stal buiten het bouwvlak valt en het aantal dierplaatsen toeneemt. Er kan daarom alleen aan de aanvraag om omgevingsvergunning worden meegewerkt door een afwijkingsprocedure te doorlopen.

## 2. PROJECTBESCHRIJVING

Op 23 september 2013 is er een aanvraag ingediend voor het bouwen van een vijfde vleeskuikenstal en het veranderen van de inrichting (revisievergunning) op het perceel De Rysloane 10 te Harkema. In de huidige situatie worden er in de vier bestaande stallen 103.500 vleeskuikens gehouden. In de nieuwe stal zullen 29.000 vleeskuikens worden gehuisvest, waarmee het totale aantal vleeskuikens in de inrichting op 132.500 komt. De nieuwe stal van 1518 m<sup>2</sup> wordt gebouwd naast de meest zuidelijke bestaande stal. De oppervlakte van het totale bouwperceel zal na uitvoering ongeveer 1 hectare bedragen.



### 3. ONDERZOEK

#### 3.1 Provinciaal en gemeentelijk beleid

##### *Bestemmingsplan en Kadernota Buitengebied*

In het bestemmingsplan Buitengebied zijn de bouwvlakken om de bestaande bebouwing van de intensieve veehouderijen gelegd. Uitbreiding van de stalruimte is alleen toegestaan als dat noodzakelijk is in verband met wettelijke eisen op het gebied van dierenwelzijn. Het aantal dierplaatsen mag daarbij niet toenemen. Dit betekent niet dat de ontwikkeling van de intensieve veehouderijen op slot zit. Op individueel niveau kan medewerking worden verleend aan de uitbreiding van intensieve veehouderijen. Per aanvraag moet beoordeeld worden door de gemeenteraad of er sprake is van een goede ruimtelijke ordening.

Voor ontwikkelingen die niet binnen het bestemmingsplan vallen geldt beleidsmatig de Visie ruimtelijke kwaliteit en, in geval van ontwikkelingen op het gebied van de intensive veehouderij, daarnaast ook de Kadernota Buitengebied. In deze Kadernota Buitengebied, die op 24 mei 2012 door de gemeenteraad is vastgesteld, is als voorwaarde gesteld dat er bij een uitbreiding van het aantal dieren sprake moet zijn van belangrijke milieuwinst, bijvoorbeeld door de Best Beschikbare Technieken (BBT) toe te passen. Wat belangrijke milieuwinst verder inhoudt, is niet in de Kadernota aangegeven.

Tijdens de voorbereiding van het nieuwe bestemmingsplan en de behandeling van enkele concrete aanvragen met een uitbreiding van het aantal dieren, is duidelijk geworden welke mogelijkheden de gemeente heeft om de term 'belangrijke milieuwinst' in te kunnen vullen. Intensieve veehouderijen moeten voldoen aan de milieunormen uit de geldende wet- en regelgeving, waarbij ook het toepassen van de BBT een vereiste is. In de aangevraagde situatie wordt bij alle vijf stallen BBT toegepast.

Een mogelijkheid om als gemeente aanvullende eisen te stellen moet uit een oogpunt van rechtszekerheid gebaseerd zijn op mogelijkheden die wet- en regelgeving biedt. Alleen voor het aspect geur zijn er voor de gemeente op basis van de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) mogelijkheden om scherpere normen te stellen, en moet de gemeente vanuit een goede ruimtelijke ordening het woon- en leefklimaat als gevolg van de gecumuleerde geurbelasting meewegen in haar beoordeling.

##### *Coalitieakkoord*

Halverwege 2016 is de coalitiesamenstelling in Achtkarspelen gewijzigd. Hierdoor valt de besluitvorming over de aanvraag onder twee verschillende coalitieakkoorden. Beide coalities stellen ten aanzien van de intensieve veehouderij dat de geuroverlast niet mag toenemen, vooral in de regio Harkema-Drogeham waar in verhouding veel intensieve veehouderijen op korte afstand van elkaar gevestigd zijn. Op 16 juni 2016 heeft de gemeenteraad voor vier aanvragen van intensieve veehouderijen een besluit genomen over het aanvaardbare woon- en leefklimaat voor de omwonenden als gevolg van de gecumuleerde geurbelasting (*zie § 3.5*). Het woon- en leefklimaat voor de omliggende woningen mag niet verslechteren. De gevraagde uitbreiding van de vleeskuikenhouderij aan De Rysloane 10 voldoet aan dit standpunt van de raad.

##### *Provinciaal beleid*

De Verordening Romte 2014 van de provincie Fryslân bevat voor allerlei omgevingsaspecten regels ten aanzien van ruimtelijke plannen. De provincie maakt ten aanzien van veehouderijen een onderscheid tussen grondgebonden en niet-grondgebonden bedrijven. Voor deze laatste vorm heeft de provincie de Beleidsnotitie intensieve veehouderij opgesteld. De uitgangspunten uit deze notitie zijn al ruimtelijke maat in de Verordening Romte neergelegd. Een bouwperceel van een intensieve veehouderij mag in principe niet meer dan 1,5 hectare bedragen.

Na de bouw van de vijfde vleeskuikenstal bedraagt het bouwperceel 1 hectare. Daarmee voldoet de uitbreiding aan het ruimtelijk beleid van de provincie.

#### Landschappelijke inpassing

Ruimtelijk gezien is de stal goed inpasbaar binnen de bestaande landschappelijke structuur en sluit de stal aan bij het bestaande bebouwingsensemble. Aan de zuidkant van het perceel, parallel aan de nieuwe stal, ligt een houtwal die in het bestemmingsplan Buitengebied als zodanig is aangeduid en daarmee bescherming kent. De instandhouding van de bestaande singels rond het erf wordt tevens als voorwaarde aan de omgevingsvergunning gekoppeld.

#### Welstandsnota en monumenten

De welstandscommissie heeft het bouwplan getoetst aan de welstandsnota en is van oordeel dat het plan voldoet aan redelijke eisen van welstand. In de nabijheid van het projectgebied liggen geen monumenten.

#### Verkeersaspecten en parkeren

Om de bedrijfslocatie te bereiken dient gebruik gemaakt te worden van De Rysloane. Het aantal verkeersbewegingen per week zal slechts beperkt toenemen. Het geluidseffect is een van de beoordelingsaspecten bij het onderdeel milieu van de omgevingsvergunning.

Het terrein kent twee opritten en kan voorzien in een goede en veilige toegang voor vrachtverkeer. Op het terrein is voldoende parkeergelegenheid.

### **3.2 Milieutoetsing**

Op 24 januari 2011 is een revisievergunning voor het onderdeel milieu verleend voor de gehele inrichting van het bedrijf aan De Rysloane 10. Deze revisievergunning betreft een uitbreiding met een vijfde stal waarin 34.500 vleeskuikens worden gehuisvest. De revisievergunning is echter niet in werking getreden omdat de hiermee overeenkomstige bouwvergunning is geweigerd wegens strijd met de redelijke eisen van welstand (*voorgevel voor de rooilijn van de bestaande bebouwing*).

De vervangende stal is kleiner en zal daarom minder vleeskuikens huisvesten (29.000 in plaats van 34.500). Met onderhavige aanvraag om omgevingsvergunning wordt daarom, naast de activiteiten bouwen en strijdig gebruik, voor de activiteit milieu een revisievergunning aangevraagd voor de gehele inrichting. Het totaal aantal te houden vleeskuikens komt hiermee op 132.500.

De aanvraag is voor het onderdeel milieu door de FUMO (Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing) getoetst aan de geldende wet- en regelgeving. De beschrijving en beoordeling van de milieuaspecten zijn opgenomen in de considerans van de beschikking op de aanvraag.

In de aangevraagde situatie wordt bij alle vijf stallen een emissiearm stalsysteem toegepast (BBT). In de oorspronkelijke aanvraag werd het stalsysteem van de oudste stal (stalnr. 1) niet gewijzigd. In de ingediende zienswijzen werd gevraagd waarom ook deze stal niet met BBT werd uitgerust. In verband met de Natuurbeschermingswetvergunning heeft de veehouder ook het stalsysteem van de oudste stal (stal 1) aangepast. De totale ammoniakuitstoot neemt ten opzichte van de vergunde situatie iets toe (77 kg p/j), maar bedraagt wel minder dan de eerder aangevraagde situatie.

De geurbelasting neemt toe, maar de voorgrondbelasting blijft onder de wettelijke normen van 2 en 8 ou<sub>E</sub>/m<sup>3</sup>. Hierbij is rekening gehouden met de verhoogde emissiefactor voor vleeskuikens die per 1 oktober 2016 van kracht is geworden. Omdat uit meetsessies bleek dat het niveau van de geuremissies voor huisvestingsystemen

van vleeskuikens hoger is dan de vorige emissiefactoren aangeven, heeft het ministerie van Infrastructuur en Milieu de Regeling geurhinder en veehouderij waarin de emissiefactor per diersoort zijn opgenomen gewijzigd. De gewijzigde Regeling is direct werkend waardoor ook voor de lopende aanvragen met de nieuwe emissiefactoren moet worden gerekend.

Op het gebied van fijnstof (PM10) wordt ruimschoots voldaan aan de grenswaarden. Op basis hiervan zijn er geen redenen om de gevraagde vergunning (milieu) te weigeren.

### **3.3 Natuurbeschermingswet**

De provincie Fryslân heeft een vergunning op basis van de Natuurbeschermingswet verleend voor het houden van 125.000 vleeskuikens. Er vindt ammoniakaldering plaats met de vleeskuikenhouderij van V.O.F. De Klein aan de Foksegatten te Hurdegaryp. In de omgevingsvergunning bij de gemeente worden er met 132.500 vleeskuikens meer dieren aangevraagd dan waarvoor de Nb-wetvergunning is verleend. Uit de berekeningen van de stikstofdepositie blijkt dat het effect van het extra aantal dieren zodanig klein is dat het ten opzichte van de verleende Nb-wet vergunning een vergunningvrije wijziging betreft.

### **3.4 Bodem**

Een bodemonderzoek is niet nodig voor de aangevraagde situatie. Op basis van de bouwverordening (artikel 2.1.5 lid 3) kan worden afgeweken van de plicht tot het indienen van een bodemonderzoek indien de gemeente over voldoende bodemkwaliteitgegevens beschikt. De locatie valt binnen het beheersgebied van de Nota bodembeheer van de gemeente Achtkarspelen. De locatie valt in de bodemkwaliteitszone landbouw/natuur en de grond voldoet daarmee aan de achtergrondwaarde (AW2000). De locatie wordt tevens als onverdacht van bodemverontreiniging aangemerkt. Gelet op het feit dat binnen de inrichting slechts een beperkte hoeveelheid bodembedreigende stoffen aanwezig is, de wijze van opslag en de in de vergunning voorgeschreven te hanteren organisatorische maatregelen en faciliteiten, wordt het uitvoeren van een bodemonderzoek niet noodzakelijk geacht. Daarnaast is een vleeskuikenstal een gebouw waarin volgens artikel 2.4.1 van de bouwverordening niet voortdurend of nagenoeg voortdurend mensen aanwezig zijn, zodat geen schade of gevaar voor de gezondheid van mensen is te verwachten.

### **3.5 Woon- en leefklimaat geurbelasting**

Voor het onderdeel milieu moet de geuruitstoot van een veehouderij worden getoetst aan de geurnormen of afstanden uit de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv), of aan de normen of afstanden uit de gemeentelijke geurverordening indien die van toepassing is. In de gemeente Achtkarspelen speelt een politieke discussie over het opstellen van een geurverordening met afwijkende geurnormen voor de intensieve veehouderij. Daarom is in november 2015 een aanhoudingsbesluit in werking getreden. De aanvraag voor De Rysloane 10 is echter voor deze datum ingediend, waardoor de wettelijke normen van  $8 \text{ ou}_E/\text{m}^3$  (buitengebied) en  $2 \text{ ou}_E/\text{m}^3$  (bebouwde kom) uit de Wgv het toetsingskader vormen. De gevraagde uitbreiding voldoet aan deze normen en is voor het onderdeel milieu vergunbaar.

Indien er strijd is met het bestemmingsplan speelt de geurbelasting ook een rol bij de ruimtelijke beoordeling van een uitbreiding van een veehouderij. Het gaat dan niet om de geurbelasting afkomstig van één bedrijf, maar om de gecumuleerde geurbelasting van meerdere veehouderijen gezamenlijk. Dit wordt de achtergrondbelasting genoemd. Hiervoor zijn geen normen vastgelegd in de Wgv. De beoordeling of er sprake is van een goede ruimtelijke ordening is namelijk aan de gemeenteraad. De raad moet beoordelen

of er sprake is van een aanvaardbaar woon- en leefklimaat voor de omliggende geurgevoelige objecten. Het woon- en leefklimaat wordt op basis van de hoogte van de geurbelasting ingedeeld in acht categorieën (zie Tabel 1).

Op 16 juni 2016 heeft de gemeenteraad van Achtkarspelen voor vier lopende aanvragen om omgevingsvergunning van vier intensieve veehouderijen besloten dat de categorie van het woon- en leefklimaat voor de omliggende geurgevoelige objecten niet mag verslechteren als gevolg van de wijziging in de achtergrondgeurbelasting. Uit de berekening van de achtergrondbelasting blijkt dat de aanvraag van De Rysloane 10 aan deze beleidsregel van de raad voldoet. Bij de berekening is rekening gehouden met de nieuwe emissiefactor voor vleeskuikens. De uitkomsten van de berekening zijn in bijlage I opgenomen.

Achtergrondbelasting (ouE/m <sup>3</sup> )	Voorgrondbelasting (ouE/m <sup>3</sup> )	Mogelijke kans op geurhinder (%)	Woon- en leefklimaat
0,0 – 1,5	0,0 – 0,7	<5	Zeer goed
> 1,5 – 3,5	> 0,7 – 1,8	5 - <10	Goed
> 3,5 – 6,5	> 1,8 – 3	10 - <15	Redelijk goed
> 6,5 – 10	> 3 – 4,5	15 - <20	Matig
> 10 – 14	> 4,5 – 6,5	20 - <25	Tamelijk slecht
> 14 – 19	> 6,5 – 8,5	25 - <30	Slecht
> 19 – 25	> 8,5 – 11,3	30 - <35	Zeer slecht
> 25 – 32	> 11,3 – 14,7	35 - <40	Extreem slecht

**Tabel 1:** indeling in categorieën woon- en leefklimaat (bron: *Handreiking Wet geurhinder en veehouderij*)

### 3.6 Volksgezondheid

Bij de beoordeling van een uitbreiding van een intensieve veehouderijen moeten ook de risico's voor de volksgezondheid worden meegewogen. Er zijn de laatste jaren veel zorgen over gezondheidsrisico's als gevolg van de uitstoot van de intensieve veehouderij. Het Rijk erkent deze zorgen, maar de huidige wet- en regelgeving en het gebrek aan wetenschappelijk onderbouwde onderzoeken naar de gezondheidsrisico's bieden onvoldoende instrumenten om als gemeente strengere eisen te stellen dan de huidige milieunormen toelaten, of om de vergunning zelfs te weigeren wegens gevaar voor de gezondheid. De Raad van State heeft in diverse uitspraken geoordeeld dat er geen algemeen aanvaarde wetenschappelijk inzichten zijn op basis waarvan strengere eisen gesteld kunnen worden of een vergunning geweigerd moet worden. Wel kunnen er (extra) voorschriften aan de vergunning worden verbonden om de risico's voor de gezondheid zoveel mogelijk te beperken, bijvoorbeeld met betrekking tot het hygiëneprotocol en de opslag en behandeling van vaste mest.

Een overzicht van de ontwikkelingen rond de gezondheidsrisico's is opgenomen in de Notitie gezondheidsrisico's intensieve veehouderij – februari 2018, die als bijlage II bij deze onderbouwing is opgenomen.

#### *Advies GGD Fryslân*

Voor een zorgvuldige beoordeling van het aspect gezondheid in relatie tot de gevraagde uitbreiding van de vleeskuikenhouderij aan De Rysloane 10 te Harkema is de GGD Fryslân gevraagd een advies uit te brengen. In het advies van december 2016 heeft GGD Fryslân de gevraagde uitbreiding aan de hand van zes relevante milieufactoren beoordeeld. Hieronder wordt dit kort samengevat. Het volledige advies is als bijlage III bij deze onderbouwing gevoegd.



Een mogelijke toename van de **geluidsbelasting** zal zodanig gering zijn dat dit niet zal leiden tot extra impact voor omwonenden. Voor **endotoxinen** bestaat (nog) geen norm in de wet- en regelgeving. Gezien de afstand tot omliggende woningen verwacht GGD Fryslân geen relevante impact op de gezondheid als gevolg van verhoogde endotoxine-uitstoot. Er is geen casuïstiek bekend van verspreiding van het **vogelgriepvirus** naar omwonenden vanuit pluimveehouderijen. Mede gezien de afstand tussen het bedrijf en de omwonenden verwacht GGD Fryslân niet dat dit een belangrijke besmettingsroute zal zijn. Uitstoot van **ammoniak** en **fijnstof** kan mogelijk leiden tot klachten aan de luchtwegen en longontsteking. Er is echter nog onvoldoende consensus over de betekenis hiervan en hoe deze resultaten te vertalen naar beleid. Bovendien leidt de uitbreiding tot een beperkte toename van de emissies waardoor er geen relevante extra impact is te verwachten.

Met betrekking tot de uitstoot van ammoniak, endotoxinen en fijnstof sluit de gemeente aan bij hetgeen in bijlage 2 'Overzicht ontwikkelingen gezondheidsrisico's intensieve veehouderij' is geconcludeerd.

Voor het aspect **geur** heeft GGD Fryslân gekeken naar de gecumuleerde geurbelasting die voor de vier dichtstbijzijnde woningen rond De Rysloane 10 is berekend, omdat de cumulatie van geur hier de meest relevante hinder veroorzaakt. De GGD hanteert een richtwaarde van maximaal 12% geurhinder, wat voor het buitengebied overeenkomt met een achtergrondbelasting van 5 ouE/m<sup>3</sup>, en een bovenwaarde van maximaal 20%, wat overeenkomt met 10 ouE/m<sup>3</sup>. Deze hinderrelatie sluit aan bij de relatie die in de Handreiking Wgv gelegd wordt voor de gecumuleerde geurbelasting (=achtergrondbelasting) in niet-concentratiegebieden waar Achtkarspelen in ligt.

Volgens de GGD Fryslân wordt de 20% in zowel de huidige als de aangevraagde situatie bij twee van de vier dichtstbijzijnde woningen overschreden. Eén woning komt in de aangevraagde situatie onder de 12% uit. Samengevat concludeert GGD Fryslân dat er door de uitbreiding van de pluimveehouderij geen verslechtering van de leefomgeving optreedt. Deze conclusie sluit aan bij het besluit van de gemeenteraad van Achtkarspelen van 16 juni 2016, namelijk dat de categorie van het woon- en leefklimaat niet mag verslechteren.

GGD Fryslân beveelt de gemeente aan te onderzoeken welke veehouderijen in belangrijke mate bijdragen aan de geurhinder van meer dan 20%, en beveelt de gemeente aan om maatregelen te treffen en geurbeleid te maken. Tot slot adviseert GGD Fryslân om voor de laatste twee weken van de mestronda te rekenen met een geuremissiefactor van 0,88, omdat dat geuremissie in die weken voor de slacht hoger is.

In de nabijheid van pluimveehouderij aan De Rysloane 10 zitten inderdaad andere intensieve veehouderijen die een aandeel hebben in de (gecumuleerde) geurbelasting. De gemeente is bezig met beleid voor de intensieve veehouderij om de geurbelasting voor de directe omgeving te verminderen. Dit beleid zal betrekking hebben op nieuwe aanvragen voor uitbreiding van een intensieve veehouderij. Voor het terugdringen van geurhinder zijn er op dit moment echter geen juridische instrumenten of bevoegdheden om in de vergunde rechten van veehouderijen te treden en deze bedrijven actief te dwingen om de bestaande geurbelasting te verlagen.

De emissiefactor voor vleeskuikens is zeer recent (1 oktober 2016) door het ministerie van Infrastructuur en Milieu verhoogd, juist omdat het niveau van de geuremissies van vleeskuikens hoger bleek te zijn dan de vorige emissiefactoren aangaven. Wij zien geen aanleiding om de geurberekening uit te voeren met een hogere factor dan de wettelijk vastgelegde rekenfactor van 0,33 per vleeskuiken.

### *Voorschriften in de milieuvergunning*

In de milieubeschikking op de aanvraag voor vleeskuikenhouderij aan De Rysloane 10 te Harkema worden voorschriften opgenomen met betrekking tot maatregelen die de risico's voor de gezondheid van mens (en dier) beperken. Er is geen aanleiding om hiervoor aanvullende voorschriften op te nemen.

### **3.7 Externe veiligheid**

Uit de Risicokaart ([www.risicokaart.nl](http://www.risicokaart.nl)) blijkt dat er in de nabijheid van de projectlocatie geen risicovolle inrichtingen zijn. Ook voegt het plan geen nieuwe risicobron toe.

### **3.8 Archeologie**

Voor het onderdeel archeologie is de Friese Archeologische Monumentenkaart Extra (FAMKE) geraadpleegd. Deze bestaat uit twee advieskaarten. Uit de advieskaart ijzertijd-middeleeuwen blijkt dat het perceel De Rysloane 10 te Harkema in een gebied ligt waar geen onderzoek noodzakelijk is. Uit de kaart steentijd/bronstijd blijkt dat archeologisch onderzoek alleen noodzakelijk is bij zeer omvangrijke ingrepen van 2,5 hectare of meer. Gezien de oppervlakte van het plangebied is archeologisch onderzoek dus niet nodig.

### **3.9 Flora en fauna**

De aanvraag betreft het bouwen van een vleeskuikenstal langs een boomwal die waardevol is voor het landschap en behouden moet blijven. De oppervlakte van de stal zal 1518 m<sup>2</sup> bedragen. Gezien deze grote omvang en de waarde van de boomwal, dient getoetst te worden of het plan uitvoerbaar is op het gebied van de flora en fauna. In opdracht van de aanvrager heeft Altenburg & Wymenga een ecologische quickscan uitgevoerd. De uitkomsten van deze quickscan zijn gepresenteerd in een notitie (projectcode NW-KA2012/30, 19 oktober 2012). Deze notitie vormt een bijlage bij deze ruimtelijke onderbouwing. Uit de resultaten van de quickscan blijkt dat het plan geen conflicten veroorzaakt met de wet- en regelgeving ten aanzien van gebiedsbescherming. Ook veroorzaakt het plan geen conflicten met de Flora-en faunawet ten aanzien van beschermde soorten, mits wordt voorkomen dat broedende vogels en hun in gebruik zijnde nesten worden verstoord. Bij de resultaten van het ecologische onderzoek is er vanuit gegaan dat het gebruik van extra buitenverlichting aan en bij de beoogde stal beperkt blijft, zodat er geen belangrijke lichtverstoring voor vleermuizen optreedt.

### *Houdbaarheid onderzoek*

Het onderzoek dateert van 19 oktober 2012. Op basis van de meest recente jurisprudentie is de houdbaarheid van onderzoeken in ieder geval twee jaar. In dit geval kan echter gesteld worden dat er sinds het onderzoek uitgevoerd is geen ontwikkelingen zijn geweest die aanleiding geven tot andere conclusies. Een actualisatie van het onderzoek is daarom niet nodig. De aanbeveling uit het onderzoek zijn nog steeds van toepassing en zijn in de voorwaarden van de omgevingsvergunning benoemd.

### **3.10 Waterhuishouding**

De aanvraag is aangemeld bij het Wetterskip Fryslân via de digitale watertoets waaruit blijkt dat de 'normale procedure' moet worden doorlopen. De reden hiervoor is dat de oppervlakte aan verhard oppervlak zal toenemen met ca. 1620 m<sup>2</sup> (meer dan 200 m<sup>2</sup>). Naar aanleiding van de watertoets heeft het Wetterskip een voorlopig wateradvies opgesteld. Het Wetterskip hanteert het uitgangspunt dat 10% van de toename aan verhard oppervlak gecompenseerd moet worden door nieuwe waterberging. In het wateradvies verzoekt het Wetterskip de initiatiefnemer daarom om 162 m<sup>2</sup> aan nieuw oppervlaktewater aan te leggen of de toename op een andere manier te compenseren. Dit wateradvies is kenbaar gemaakt aan de aanvrager, watercompensatie wordt gerealiseerd door slootverbreding aan de achterzijde van het perceel. De opvolging van het wateradvies is als voorschrift aan de omgevingsvergunning verbonden.

## **4. UITVOERBAARHEID**

### **4.1 Economische uitvoerbaarheid**

In het kader van de Grondexploitatiewet (onderdeel van Wro) dient een exploitatieplan te worden opgesteld indien er sprake is van een bouwplan als bedoeld in artikel 6.2.1 Bro. Daar het onderhavige bouwplan uitgaat van een reeds bebouwde locatie (waar een aansluiting op de riolering en inrit aanwezig is) valt het bouwplan niet onder artikel 6.2.1. Bro. Een exploitatieplan hoeft niet te worden opgesteld.

#### *Overeenkomst verhaal tegemoetkoming in schade*

Degene die in de vorm van inkomensderving of een vermindering van de waarde van een onroerende zaak schade lijdt of zal lijden als gevolg van de afwijking van het bestemmingsplan, kan een verzoek om een tegemoetkoming in schade indienen bij het college. Om de gemeenschap niet te laten opdraaien voor toekenning van een tegemoetkoming, is de gemeente met de initiatiefnemer een overeenkomst aangegaan, waardoor een eventueel toegekende tegemoetkoming in schade volledig door de initiatiefnemer zal worden gecompenseerd. Deze overeenkomst is door beide partijen getekend.

### **4.2 Vooroverleg**

#### *Provincie Fryslân*

In het voorjaar van 2013 is het plan voor vooroverleg naar de provincie Fryslân gestuurd. In een brief van 7 mei 2013 heeft de provincie aangegeven dat de provinciale belangen op een juiste wijze in het plan zijn verwerkt.

Na deze datum is de Verordening Romte Fryslân 2014 vastgesteld. Hierin is opgenomen dat een bouwperceel van een niet-grondgebonden agrarisch bedrijf maximaal 1,5 hectare mag bedragen. Omdat het bouwperceel aan De Rysloane 10 na uitbreiding ca. 1 hectare bedraagt, voldoet het plan aan de provinciale regels en is (nieuw) vooroverleg niet nodig.

Voor overleg met Wetterskip Fryslân is de digitale watertoets ingevuld. In verband met de toename aan verhard oppervlak moet er compensatie plaatsvinden door nieuw oppervlaktewater aan te leggen. Het wateradvies is aan de aanvrager kenbaar gemaakt (zie ook paragraaf 3.6).

#### *Verklaring van geen bedenkingen*

Een omgevingsvergunning met afwijking kan pas verleend worden nadat de gemeenteraad heeft verklaard dat het geen bedenkingen heeft tegen het plan. Deze verklaring van geen bedenkingen (vvgb) is geregeld in artikel 2.27, eerste lid van de Wabo.

De gemeenteraad heeft op 31 oktober 2013 besloten een ontwerpverklaring van geen bedenkingen af te geven voor onderhavige aanvraag om omgevingsvergunning. Daarna heeft de ontwerp-omgevingsvergunning samen met de ontwerp-vvgb voor een periode van zes weken ter inzage gelegen. Omdat er zienswijzen waren ingediend tegen de ontwerp-vvgb en de ontwerp-omgevingsvergunning, moet de raad een besluit nemen over de afgifte van een definitieve vvgb. De vergadering over de afgifte van de definitieve verklaring stond gepland op 16 april 2014. Op dat moment is het onderwerp echter van de agenda gehaald omdat de raad het dossier nog niet besluitrijp vond in verband met het ontbreken van algemeen beleid met betrekking tot het aanvaardbare woon- en leefklimaat als gevolg van de achtergrondgeurbelasting (geurbeleid). De raad oordeelde dat deze beoordeling niet per aanvraag gemaakt kon worden, maar moet zijn gebaseerd op algemeen door de raad vast te stellen beleid dat op dat moment ontbrak.

Op 16 juni 2016 heeft de raad een besluit genomen ten aanzien van het woon- en leefklimaat als gevolg van de achtergrondgeurbelasting, waardoor de procedure voor de omgevingsvergunning met afwijking kan worden voortgezet.

Sinds de afgifte van de ontwerp-vvgb op 31 oktober 2013 zijn er veel nieuwe ontwikkelingen rond de intensieve veehouderij geweest, o.a. met betrekking tot het bestemmingsplan Buitengebied, het provinciale beleid en de gezondheidsrisico's rond de intensieve veehouderij. Ook is de aanvraag gewijzigd omdat de oudste stal binnen de inrichting nu ook een moderner stalsysteem krijgt, en de nieuw te bouwen stal een hogere ventilatiesnelheid krijgt vanwege de verhoogde geuremissiefactor voor vleeskuikens.

Gezien deze ontwikkelingen en de tijd die verstreken is, is het procedureel gezien nodig dat de raad opnieuw een ontwerp-verklaring van geen bedenkingen afgeeft op basis van de actuele stand van zaken en een actuele (ruimtelijke) onderbouwing.

De gemeenteraad heeft deze nieuwe verklaring op 16 februari 2017 afgegeven, en heeft daarbij besloten dat deze nieuwe ontwerp-vvgb in de plaats treedt van de op 31 oktober 2013 afgegeven ontwerp-vvgb.

### **4.3 Maatschappelijke uitvoerbaarheid**

Op 2 januari 2014 heeft een overleg plaatsgevonden tussen de aanvrager en zijn adviseur, enkele omwonenden en de gemeente. Hierna heeft de ontwerp-omgevingsvergunning van 8 januari 2014 tot en met 18 februari 2014 ter inzage gelegen voor zienswijzen. Binnen deze termijn zijn namens meerdere omwonenden twee zienswijzen ingediend. De zienswijzen zijn door het college van B&W beantwoord en naar aanleiding van de zienswijzen zijn de ontwerpbesluiten deels aangepast. Daarna zijn de stukken opnieuw aan de gemeenteraad voorgelegd voor de afgifte van een definitieve verklaring van geen bedenkingen. Dit heeft toen echter geen doorgang gevonden.

In paragraaf 4.2 is onder het kopje 'verklaring van geen bedenkingen' aangegeven dat de raad op 16 februari 2017 opnieuw een ontwerp-vvgb heeft afgegeven op basis van de actuele stand van zaken. Ook de ontwerpbeschikking op de aanvraag en de bijbehorende onderbouwing en overige stukken zijn geactualiseerd, en daarna samen met de nieuwe ontwerp-vvgb opnieuw ter inzage gelegd. De omwonenden die eerder een zienswijze hebben ingediend zijn per brief geïnformeerd over de hervatting van de procedure.

De ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen liggen van **12 oktober tot en met 22 november 2017** ter inzage gelegen voor zienswijzen. Binnen deze termijn is één zienswijze ingediend. De twee zienswijzen die begin 2014 zijn ingediend worden ook nu weer bij de besluitvorming betrokken.

De drie zienswijzen zijn in een zienswijzennota samengevat en van een gemeentelijke reactie voorzien. De zienswijzennota maakt onderdeel uit van het besluit (de beschikking) op de aanvraag om omgevingsvergunning.

## BIJLAGE I - Overzicht woon- en leefklimaat achtergrondbelasting

### Rysloane 10 Harkema – vleeskuikenhouderij V.O.F. de Klein

Vergund aantal: 103.500 in 2010.

Aanvraag van 23 september 2013: bouwen van een vijfde stal, totaal 132.500 vleeskuikens na uitbreiding

RYSLOANE 10 HARKEMA	vergund		aangevraagd		
	Achtergrondbelasting (ouE/m <sup>3</sup> )	Woon- en leefklimaat	Achtergrondbelasting (ouE/m <sup>3</sup> )	Woon- en leefklimaat	
It Fliet 7	5,023	redelijk goed	3,850	redelijk goed	geen verschil
Krúswei 2	5,343	redelijk goed	5,013	redelijk goed	geen verschil
Lytsewei 65	13,239	tamelijk slecht	13,191	tamelijk slecht	geen verschil
Rysloane 8	10,097	tamelijk slecht	9,532	matig	verbetering

*Berekening op basis van de nieuwe emissiefactor voor vleeskuikens (0,33) die per 1 oktober 2016 geldt door de gewijzigde Regeling geurhinder en veehouderij (Rgv)*

## **BIJLAGE II - Notitie gezondheidsrisico's intensieve veehouderij**

*Gemeente Achtkarspelen, februari 2018*

Wanneer het over de intensieve veehouderij gaat komt al snel het aspect gezondheid aan de orde. Niet alleen met betrekking tot het dierenwelzijn, maar ook de mogelijke risico's voor de gezondheid van omwonenden. De laatste jaren is er veel gaande rond dit thema en is er vanuit de maatschappelijke onrust roep om meer maatregelen en bescherming ten behoeve van de gezondheid van omwonenden. Er zijn verscheidene onderzoeken gedaan naar de risico's voor de volksgezondheid en het Kabinet heeft maatregelen en vervolgonderzoek aangekondigd.

In deze notitie worden de belangrijkste rapporten en standpunten van de verschillende betrokken partijen belicht om een beeld te schetsen van de ontwikkelingen rond gezondheid en intensive veehouderij, en de mogelijkheden die de gemeente heeft om dit aspect voldoende mee te wegen bij de beoordeling van uitbreidingen van intensieve veehouderijen in haar gemeente.

### Advies Gezondheidsraad november 2012

Het toenmalige kabinet heeft in 2011 de Gezondheidsraad gevraagd een advies uit te brengen over de gezondheidsrisico's van veehouderijen en te adviseren over mogelijke op te stellen normen en te nemen maatregelen. In november 2012 heeft de Gezondheidsraad haar advies uitgebracht.

Er zijn volgens de Gezondheidsraad duidelijke aanwijzingen dat omwonenden kunnen worden blootgesteld aan (stoffen van) micro-organismen als gevolg van de uitstoot van fijn stof, waaronder endotoxinen. Met uitzondering van Q-koorts, is de beschikbare wetenschappelijke informatie onvoldoende om conclusies te kunnen trekken over de relatie tussen gezondheidsproblemen en de blootstelling aan specifieke componenten in het fijn stof. Aanvullend onderzoek is nodig om meer zicht te krijgen op de gezondheidsrisico's van wonen in de buurt van veehouderijen, en om afstanden en normen te kunnen stellen.

De Gezondheidsraad adviseert om de emissie van fijn stof en geurhinder terug te dringen. Behalve fijn stof kan namelijk ook geurhinder een negatieve invloed hebben op de leefbaarheid en daarmee de gezondheid van omwonenden. Gemeenten hebben de bevoegdheid om de standaardnormen en -afstanden uit de Wet geurhinder en veehouderij aan te passen. Volgens de Gezondheidsraad zijn lokale omstandigheden bepalend en ligt de verantwoordelijkheid voor een goede afweging van belangen bij de gemeenten, met de GGD in een adviserende rol.

### Kamerbrieven 14 juni 2013 en 8 april 2014

Het kabinet heeft op 14 juni 2013 haar standpunt bekend gemaakt ten aanzien van de omvang van de intensieve veehouderij en schaalvergroting. In deze brief geeft het kabinet ook een reactie op het advies van de Gezondheidsraad. Het kabinet kondigt enkele maatregelen aan waaronder het uitzetten van (vervolg)onderzoeken en het uitwerken van normen en instrumenten ter bescherming en vermindering van de risico's voor de volksgezondheid. Zo moet de Wet dieren de mogelijkheid bieden om grenzen te stellen aan de omvang van veehouderijen, en wordt er een norm voor endotoxinen uitgewerkt. Het kabinet merkt op dat het gebrek aan normen en kennis over te nemen risico beperkende maatregelen de lokale toepassing van het beoordelingskader op dit moment bemoeilijkt. Het kabinet roept gemeenten op om mogelijkheden uit het ter beschikking bestaande instrumentarium toe te passen, zoals een verscherping van de geurnormen binnen de bandbreedte die de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) kent.

In de kamerbrief van 8 april 2014 worden de mogelijkheden genoemd die gemeenten hebben om gezondheid als criterium mee te nemen bij vergunningverlening en in het ruimtelijk beleid. Voor aspecten als geur, fijn stof en ammoniak zijn er wettelijke normen waar aan getoetst moet worden. Voor andere emissies die mogelijk risico's hebben voor de volksgezondheid, maar waarvoor normen (nog) ontbreken, is er geen of onvoldoende

wetenschappelijke basis om een aanvraag om omgevingsvergunning hierop te weigeren of aanvullende (maatwerk)voorschriften te stellen.

Net als in het kabinetsstandpunt wordt ook in deze brief de mogelijkheid tot het verscherpen van de geurnormen op basis van de Wgv genoemd. Daarnaast kunnen gemeenten en provincies het aspect gezondheid meewegen bij de ruimtelijke indeling van (nieuwe) functies.

Ook in deze brief benadrukt het kabinet opnieuw dat ze acties zal ondernemen om provincies en gemeenten meer mogelijkheden te geven om gezondheid te betrekken bij afwegingen en vergunningverlening. Het in gang gezette vervolgonderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (VGO) moet de wetenschappelijke inzichten over de gezondheidsrisico's van veehouderijen vergroten.

#### Aanbiedingsbrief kabinet diverse onderzoeken naar gezondheid - juli 2016

In de kamerbrief van 7 juli 2016 informeren de staatssecretaris van de ministeries Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu de Tweede Kamer over de uitkomsten van het door het RIVM uitgevoerde onderzoek 'Veehouderij en Gezondheid Omwonenden' (VGO), alsmede enkele andere onderzoeksrapporten die het kabinet in de vorige brieven aankondigde.

In het VGO onderzoek zijn de mogelijke verbanden tussen gezondheidseffecten en veehouderijen op verschillende manieren onderzocht in het oosten van Noord-Brabant en het noorden van Limburg. Er zijn verbanden gevonden tussen het wonen in de omgeving van veehouderijen en de gezondheid. Sommige effecten zijn negatief voor de gezondheid, andere zijn positief. Een eenvoudig algemeen antwoord op de centrale vraag is niet mogelijk. Ook is onduidelijk in hoeverre deze resultaten ook voor andere regio's gelden. Omdat de inzichten niet compleet zijn en niet overal duidelijk is of er een oorzakelijk verband bestaat, worden verschillende vervolgonderzoeken uitgevoerd.

De resultaten van de onderzoeken geven reden tot bezorgdheid. De onderzoeken laten zien dat er mogelijke verbanden zijn gevonden tussen het wonen in de omgeving van veehouderijen en de gezondheid. Het kabinet beraadt zich op maatregelen en zal het eerder aangekondigde wetsvoorstel dieraantallen verder in gang zetten. De problematiek vraagt om een gezamenlijke aanpak van ministeries, andere overheden, de sector en overige betrokkenen. De Kamer zal na de zomer van 2016 nader worden geïnformeerd over de te nemen maatregelen en vervolgonderzoek.

#### Brief staatssecretarissen begin juni 2017

In de kamerbrief van 1 juni 2017 hebben de staatssecretaris van Economische Zaken en de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu in een brief aan de Tweede Kamer het maatregelenpakket en de mogelijke vervolgacties die zij voor ogen hebben aangekondigd.

In de brief wordt onder meer ingegaan op de emissies van fijnstof uit pluimveestallen. Het overleg met de pluimveesector over een maatregelenpakket is mislukt. De staatssecretarissen zullen nu zelf de uitvoering van het maatregelenpakket in gang zetten, gericht op de volgende items:

- aanscherping van de normen voor fijnstofemissie uit pluimveestallen;
- sectoraal onderzoeks- en innovatieprogramma emissiearme pluimveehouderij;
- maatschappelijk Innovatieprogramma duurzame veehouderij;
- versnellen nieuwe fijnstofbeperkende maatregelen.

De besluitvorming over wettelijke maatregelen wordt overgelaten aan het nieuwe kabinet. De maatregelen zullen waarschijnlijk ook gericht zijn op de biologische pluimveebedrijven (waarvoor momenteel geen emissie-eisen gelden).

Verder blijkt uit de brief dat:

- de in het VGO-rapport vermelde effecten van ammoniak op de longfunctie, via secundair fijnstof, de noodzaak onderstrepen van de verdergaande reductie van ammoniakemissie in de veehouderij.
- elke veehouderijketen zal wordt uitgenodigd om 'versnellingsagenda's' op te stellen, gericht op verduurzaming;

- een 'Handreiking veehouderij en volksgezondheid' wordt opgesteld;
- wordt gewerkt aan een modelleringsinstrument voor endotoxinen;
- advies is gevraagd aan de Gezondheidsraad over de effecten van secundair fijnstof ten gevolge van de emissie van ammoniak op de volksgezondheid en de rol van fijnstof uit veehouderijen in het optreden van hart- en vaatziekten en longkanker.

#### Aanvullend onderzoek op het VGO-onderzoek juni 2017

Er is een vervolgonderzoek uitgevoerd op het VGO-onderzoek dat in juni 2017 is gepresenteerd. Dit vervolgonderzoek bevestigt ook de eerdere conclusie dat mensen met COPD, die in de buurt van veehouderijen wonen, vaker en ernstiger klachten hebben dan mensen die op grotere afstand van veehouderijen wonen.

Random pluimveehouderijen hebben mensen een grotere kans op een longontsteking. Dit verband is tussen 2009 en 2013 elk jaar te zien. Dit is in 2016 in het hoofdrapport Veehouderij en Gezondheid van Omwonenden (VGO) ook al geconcludeerd, maar een nadere analyse van de gegevens met krachtige statistische technieken bevestigt deze conclusies en onderbouwt ze steviger. Het gaat gemiddeld om ongeveer 119 extra patiënten met longontsteking per jaar per 100.000 mensen in het onderzoeksgebied. Dat komt neer op ongeveer 7,2% extra patiënten. Er zijn sterke aanwijzingen dat fijnstof en componenten ervan mensen gevoeliger maken voor luchtweginfecties. Specifieke ziekteverwekkers afkomstig van dieren kunnen echter niet worden uitgesloten.

In de brief van 16 juni 2017, waarin de toenmalige staatssecretaris van Economische Zaken de aanvullende studies aan de Tweede Kamer presenteert, wordt aangegeven dat de verhoogde ziektedruk een zorgelijk signaal is. Er is daarom advies gevraagd aan de Gezondheidsraad en er wordt vervolgonderzoek aangekondigd (*zie hieronder*). In de tussentijd is het van belang dat het bevoegde gezag bij het nemen van besluiten op het gebied van ruimtelijke ordening en, voor zover mogelijk, bij het nemen van besluiten over het verlenen van vergunningen, rekening houdt met deze zorgelijke signalen.

#### Advies Gezondheidsraad februari 2018

Op 14 februari 2018 heeft de Gezondheidsraad het advies uitgebracht waar de toenmalig staatssecretaris van Economische Zaken om gevraagd heeft. De Gezondheidsraad stelt dat er aanwijzingen zijn voor een verminderde longfunctie en voor een verhoogd risico op longontsteking. Op basis van de beschikbare onderzoeken kan echter niet worden geconcludeerd dat er sprake is van een oorzakelijk verband. Hoewel niet kan worden vastgesteld wat de luchtwegeffecten rond veehouderijen veroorzaakt, is het wel zinvol maatregelen te treffen en adviseert de Gezondheidsraad een verdere reductie van de uitstoot van fijnstof en ammoniak.

#### Omgevingswet

Mede naar aanleiding van twee aangenomen amendementen in de Tweede Kamer wordt ook in de nieuwe Omgevingswet het aspect 'bescherming van de gezondheid' een af te wegen belang bij de toedeling van functies en de beoordeling van milieubelastende activiteiten. De uitwerking hiervan in rijksregels en maatregelen is op dit moment nog onduidelijk, en is ook afhankelijk van de beschikbaarheid van voldoende wetenschappelijke inzichten.

Daarnaast heeft het kabinet de Wet geurhinder en veehouderij de afgelopen jaren geëvalueerd en daarvoor een werkgroep ingesteld. De adviezen naar aanleiding hiervan zullen als basis worden gebruikt bij het omzetten van de regels uit de Omgevingswet. In juli 2017 heeft de toenmalig staatssecretaris haar reactie gegeven op het advies van de werkgroep:

*Omdat geur een lokaal probleem is, is er een passende norm nodig op lokaal niveau. De Omgevingswet zal met het Besluit kwaliteit leefomgeving de gemeenten de ruimte bieden*



*binnen een bepaalde bandbreedte de eigen norm te kiezen. Daarmee biedt de Omgevingswet de gemeenten handelingsruimte om het gewenste lokale maatwerk te bieden. Dit geeft tegelijkertijd ruimte voor een integrale aanpak en afweging voor de verduurzaming van de veehouderij. Daar kom ik hieronder op terug.*

*Hoogte en onderbouwing van de norm*

*Er zijn verschillende hinderbelevingsonderzoeken uitgevoerd over de jaren heen (zie bijlage II). Ik maak hieruit op dat de onderzoeken geen eenduidig landelijk verband opleveren tussen geurbelasting en hinderervaring (ten opzichte van de landelijke norm). Mede ook gelet op de ruimte die de Omgevingswet aan gemeenten biedt, geven de hinderbelevingsonderzoeken mij vooralsnog geen aanleiding om nieuw onderzoek uit te voeren en op basis daarvan de geurnormen aan te passen.*

Uit deze reactie maken wij op dat er in de Omgevingswet geen wezenlijke verschillen zullen zijn ten opzichte van de huidige Wet geurhinder en veehouderij. De bestaande beleidsvrijheid van lokale overheden om binnen een vaste bandbreedte andere normen vast te stellen, blijft in de Omgevingswet ongewijzigd. Vooralsnog zijn in het concept-Besluit kwaliteit leefomgeving dezelfde standaardwaarden en bandbreedtes opgenomen als in de Wet geurhinder en veehouderij.

### Uitspraken Raad van State

In vergunningprocedures wordt het aspect gezondheid vaak aangehaald als een belang dat onvoldoende is meegewogen bij de beoordeling van de gevraagde wijziging of uitbreiding. De Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State heeft in meerdere zaken over omgevingsvergunningen voor (intensieve) veehouderijen het oordeel uitgesproken dat volksgezondheid inderdaad een af te wegen belang is, maar dat er geen algemeen aanvaarde wetenschappelijke inzichten zijn op grond waarvan er zodanige risico's zijn dat de vergunning geweigerd moet worden of nadere voorschriften nodig zijn, terwijl er aan de dan geldende wet- en regelgeving wordt voldaan. Uit jurisprudentie blijkt dat er wel (extra) voorschriften aan de milieuvergunning kunnen worden verbonden om de risico's voor de gezondheid zoveel mogelijk te beperken, bijvoorbeeld ten aanzien van hygiëneprotocollen en de opslag en behandeling van mest.

### **Conclusie**

Bij een aanvraag om omgevingsvergunning van een (intensieve veehouderij) moeten de mogelijke risico's voor de volksgezondheid in de beoordeling worden meegewogen. In de milieuvergunning kunnen voorschriften worden opgenomen om de risico's voor de gezondheid zoveel mogelijk te beperken, bijvoorbeeld ten aanzien van hygiëneprotocollen en de behandeling van mest.

Om het aspect gezondheid voldoende mee te wegen in de beoordeling van aanvragen om omgevingsvergunning voor een uitbreiding van een intensieve veehouderij, zal de gemeente Achtkarspelen in ieder geval de GGD Fryslân benaderen voor een advies op basis van de specifieke situatie. Dit advies weegt de gemeente, samen met de overige beschikbare informatie, jurisprudentie en de juridisch-wettelijke mogelijkheden, mee in de beoordeling van de gevraagde uitbreiding.

Daarnaast zal de initiatiefnemer worden gevraagd om maatregelen toe te passen om de risico's voor de gezondheid zoveel mogelijk te beperken. Indien redelijkerwijs mogelijk kunnen deze maatregelen dan als voorschriften in de beschikking worden opgenomen.

## Bronnen

Gezondheidsraad. Gezondheidsrisico's rond veehouderijen. Den Haag: Gezondheidsraad, 2012; publicatienr. 2012/27. ISBN 978-90-5549-939-7

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veehouderij/documenten/kamerstukken/2013/06/14/kabinetsstandpunt-inzake-omvang-intensieve-veehouderij-en-schaalgrootte>

<https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/veehouderij/documenten/kamerstukken/2014/04/08/kamerbrief-over-veehouderij-en-volksgezondheid>

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/07/07/kamerbrief-aanbieding-rapporten-gezondheidsrisico-s-rond-veehouderijen>

[http://www.rivm.nl/Onderwerpen/V/Veehouderij\\_en\\_gezondheid/Onderzoek\\_veehouderij\\_en\\_gezondheid\\_omwonenden\\_VGO](http://www.rivm.nl/Onderwerpen/V/Veehouderij_en_gezondheid/Onderzoek_veehouderij_en_gezondheid_omwonenden_VGO)

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2015/04/30/evaluatie-wet-geurhinderen-veehouderij>

<http://www.infomil.nl/onderwerpen/landbouw-tuinbouw/gezondheidsrisico/standzaken/jurisprudentie/>

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2017/06/01/reactie-op-diverse-onderzoeken-naar-de-relatie-tussen-veehouderij-en-gezondheid>

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2017/06/16/kamerbrief-bij-het-rapport-veehouderij-en-gezondheid-omwonenden-aanvullende-studies>

<https://www.gezondheidsraad.nl/nl/taak-werkwijze/werkterrein/preventie/gezondheidsrisicos-rond-veehouderijen-vervolgadvis>

## Hanneke Planting

---

**Van:** Gea de Meer <g.demeer@ggdfryslan.nl>  
**Verzonden:** vrijdag 16 december 2016 12:23  
**Aan:** Hanneke Planting  
**Onderwerp:** Rysloane 10 definitief  
**Bijlagen:** Achtkarspelen pluimvee Rysloane-10 df.pdf

Betreft: uitbreiding pluimveebedrijf Rysloane 10

Mevrouw Plantinga,  
Bijgaand treft u zoals afgesproken de gezondheidkundige beoordeling en het advies van GGD Fryslân ten aanzien van de voorgenomen uitbreiding van het pluimveebedrijf aan de Rysloane 10 te Harkema, Achtkarspelen.

Met vriendelijke groeten,  
Dr G (Gea) de Meer  
Arts maatschappij & gezondheid /medische milieukunde.  
GGD Fryslân.

---

**DISCLAIMER** Veiligheidsregio Fryslân:

Een per e-mail verzonden mededeling is uitsluitend bestemd voor de geadresseerde(n). Indien u niet de geadresseerde bent, wordt u verzocht de afzender te informeren. Aan de inhoud van deze e-mail en eventuele bijlagen kunnen geen rechten worden ontleend, tenzij schriftelijk uitdrukkelijk anders is overeengekomen. Binnen Veiligheidsregio Fryslân werken Brandweer Fryslân en GGD Fryslân aan de brandweezorg, publieke gezondheidszorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing. Meer informatie over onze organisatie vindt u op [www.veiligheidsregiofryslan.nl](http://www.veiligheidsregiofryslan.nl), [www.ggdfryslan.nl](http://www.ggdfryslan.nl) en op [www.brandweerefryslan.nl](http://www.brandweerefryslan.nl).

# Milieugezondheidkundige beoordeling en advies Uitbreiding pluimveehouderij, De Rysloane 10, Harkema, Achtkarspelen

Herziene versie, december 2016, GGD Fryslân

## Situatieschets

In 2008 is vergunning verleend voor vier stallen met 103.500 vleeskuikens. De aanvraag betreft de uitbreiding met een vijfde stal en 29.000 vleeskuikens (totaal 132.500 vleeskuikens). De uitbreiding betreft een stal voor ophokken (geen vrije uitloop) van een bouwlaag hoog.

Het bedrijf is gelegen ten noordwesten van het dorp Harkema in de gemeente Achtkarspelen aan de weg richting Bouweklooster. De dichtstbijzijnde bestemming van derden is het woonhuis op De Rysloane 8 op circa 140 meter. De eerste woning in de bebouwde kom (van Harkema) ligt op circa 500 meter afstand (Fiifhuizen).

Andere nabijgelegen bedrijven (tot ca 500 meter) betreffen:

- Lytsewei 2 – paardenhouderij
- Lytsewei 38A – varkenshouderij (intensieve veehouderij)
- Lytsewei 40 – mestkalverhouderij (intensieve veehouderij)
- Reitsmastrjitte 56 - verzinkerij
- Reitsmastrjitte 58 – autohandel en –garagebedrijf
- Rysloane 3 – melkveehouderij
- Rysloane 6A – vleeskuikenhouderij (intensieve veehouderij)

Er is geen nieuwe huisvesting gepland en voor zover de gemeente bekend ook geen verbouw/uitbouwplannen bij bestaande woningen.

## Milieugezondheidkundige beoordeling

Relevante milieufactoren bij de voorgenomen uitbreiding van de pluimveehouderij betreffen:

1. Geur
2. Ammoniak
3. Fijn stof
4. Endotoxine
5. Vogelgriep
6. Geluid

### Ad 1. Geur

Vanuit milieugezondheidkundig oogpunt wordt het percentage gehinderden als maat gebruikt voor de kwaliteit van de leefomgeving. Op basis van het Nationaal Milieubeleidsplan 1989 zijn doelstellingen vastgesteld van 12% en 20% geurhinder als respectievelijk richtwaarde (voor nieuwe situaties) en bovenwaarde (voor bestaande situaties); hinder is hier gedefinieerd als 'enige hinder' zonder verdere duiding van de mate. Ten aanzien van geurhinder dient onderscheid gemaakt te worden tussen voor- en achtergrondbelasting, waarbij de voorgrondbelasting een individueel bedrijf betreft en de achtergrondbelasting de cumulatie van bedrijven in het gebied.

### Voorgrondbelasting

De voorgrondbelasting is bepalend voor de hinder als zij substantieel bijdraagt aan de achtergrondbelasting. Als vuistregel wordt gehanteerd dat de voorgrondbelasting bepalend is voor de hinder als deze meer dan de helft van de achtergrondbelasting uitmaakt. Onderstaande tabel geeft deze waarden en hieruit blijkt dat de voorgrondbelasting voor drie van de vier locaties minder dan 50% van de achtergrondbelasting is. Voor de beoordeling van geurhinder wordt in dit geval de achtergrondbelasting relevanter geacht dan de voorgrondbelasting.

	Huidige situatie (vergunning 2008)		Voorgenomen situatie	
	achtergrond	voorgond	Achtergrond	voorgond
Kruswei 2	5,3	3,3	5,0	3,8
Lytsewei 65	13,2	3,2	13,2	3,3
It Fliet 7	5,0	2,5	3,8	2,8
De Rysloane 8	10,1	4,7	9,5	5,3

# Milieugezondheidkundige beoordeling en advies Uitbreiding pluimveehouderij, De Rysloane 10, Harkema, Achtkarspelen

Herziene versie, december 2016, GGD Fryslân

## Achtergrondbelasting

De Handreiking Wgv stelt voor 12% en 20% hinder bij omwonenden een geurbelasting van 10 en 20 OU/m<sup>3</sup> voor concentratiegebieden en respectievelijk van 5,0 en 10,0 20 OU/m<sup>3</sup> voor niet-concentratiegebieden.

Onderzoek van Geelen et al. heeft aangetoond dat in het concentratiegebied Brabant 12% en 20% hinder optreedt bij een lagere geurbelasting dan volgens de Handreiking Wgv. Onderstaande tabel uit het onderzoek van Geelen et al. laat zien dat 12% en 20% hinder voorkomt bij een geurbelasting van 1,0 en 2,0 20 OU/m<sup>3</sup> als geen rekening gehouden wordt met de mate van hinder ('enige hinder') en bij 5,0 en 10,0 OU/m<sup>3</sup> als er substantiële hinder is (kolom 'hinder'). Bij de normen volgens de Handreiking Wgv van respectievelijk 10 en 20 OU/m<sup>3</sup> blijkt het hinderpercentage beduidend hoger dan 12 en 20%, namelijk 20 en 29%.

Op basis van deze nieuwe inzichten adviseert de GGD om gezondheidkundige redenen in concentratiegebieden de cumulatieve geurbelasting te beperken tot 5,0 en 10,0 OU/m<sup>3</sup> voor een hinderpercentage van respectievelijk 12% en 20%.

**Tabel: Cumulatieve geurbelasting en de te verwachten percentage geurgehinderden gebaseerd op de Handreiking Wgv in vergelijking met de onderzoeksresultaten van Geelen et al.**

Cumulatieve geurbelasting (OU/m <sup>3</sup> )	Hinderniveau Wgv concentratiegebied	Nieuwe blootstellingresponsrelaties (alle diertypen)		
		Enige hinder (score 4-10)	Hinder (score 6-10)	Ernstige hinder (score 8-10)
1,0	2%	12%	4%	2%
2,0	4%	20%	7%	3%
4,0	6%	30%	11%	5%
5,0	7%	33%	13%	6%
10,0	12%	46%	20%	11%
20,0	20%	60%	29%	17%

Onderstaande tabel geeft de met V-stacks berekende cumulatieve geurbelasting voor omringende adressen van Rysloane 10, met het verwachte hinderpercentage volgens de Handreiking Wgv en met bovenstaande onderzoeksresultaten van Geelen et al. De hinderpercentages overschrijden de 12% bij alle vier locaties in de huidige situatie en bij drie van de vier locaties in de voorgenomen situatie. De hinderpercentages overschrijden de 20% bij twee van de vier locaties in zowel de huidige als de voorgenomen situatie. Samengevat lijkt er door de uitbreiding van het bedrijf aan Rysloane 10 geen sprake van verslechtering van de leefomgeving wat betreft geurhinder.

	Huidige situatie (vergunning 2008)			Voorgenomen situatie		
	Geurbelasting	% hinder (Wgv)	% hinder (Geelen e.a.)	Geurbelasting	% hinder (Wgv)	% hinder (Geelen e.a.)
Kruswei 2	5,3	11-14	13-20	5,0	11-14	13-20
Lytsewei 65	13,2	23-25	20-29	13,2	23-25	20-29
It Fliet 7	5,0	11-14	13-20	3,8	9-12	11-13
De Rysloane 8	10,1	19-23	20-29	9,5	19-23	20-29

Kanttekening hierbij is dat bij de geurbelasting geen rekening gehouden wordt met de aanzienlijk hogere geurbelasting door pluimvee in de laatste twee weken voor de slacht. Om die reden gebruikt de milieudienst Brabant voor deze twee weken een hogere emissiefactor (0,88 OU/kip).

## Ad 2. Ammoniak

De uitbreiding leidt tot een toename van de ammoniakuitstoot van 4560 naar 5402 kg. Gezondheidkundig is ammoniak relevant voor geurhinder en voor gezondheidsklachten van de luchtwegen. Recent onderzoek laat zien dat een hogere ammoniakconcentratie in de omgeving van veehouderijen gerelateerd is aan het voorkomen van meer longontstekingen bij omwonenden en een lagere longfunctie. Er is echter nog onvoldoende consensus over de betekenis hiervan en hoe deze resultaten te vertalen naar beleid.

## Ad 3. Fijn stof

# Milieugezondheidkundige beoordeling en advies

## Uitbreiding pluimveehouderij, De Rysloane 10, Harkema, Achtkarspelen

Herziene versie, december 2016, GGD Fryslân

Bij pluimveehouderijen is de emissie fijn stof substantieel. Recent onderzoek toont aan dat binnen een afstand van 1000 meter van een pluimveehouderij omwonenden vaker een longontsteking doormaken, in het bijzonder COPD-patiënten. Bovendien is de longfunctie van omwonenden van veehouderijen lager. Met betrekking tot de voorliggende aanvraag is het uitgangspunt dat de toename van fijn stof beperkt is ten opzichte van de achtergrondconcentratie en daarmee geen relevante extra impact zal hebben op de gezondheid van omwonenden. Er is echter nog onvoldoende consensus over de betekenis hiervan en hoe deze resultaten te vertalen naar beleid.

### Ad 4. Endotoxine

De endotoxineconcentratie rond pluimveebedrijven zijn het verhoogd en kunnen op korte afstand niveaus bereiken boven de 30 EU/m<sup>3</sup>, de door de Gezondheidsraad genoemde tentatieve grenswaarde voor endotoxine. Van de voorliggende beoordeling zijn geen gegevens bekend over de emissie van endotoxine, aangezien hierop geen handhaving plaatsheeft. Gezondheidkundig gezien is er in onderhavige situatie geen relevante impact van verhoogde endotoxine-uitstoot te verwachten. Vanuit de literatuur is bekend dat de concentratie sterk daalt met de afstand en op 250 meter waarden van de achtergrondconcentratie bereikt. De eerste woning bevindt zich op 140 meter en vervolgens op grotere afstanden. Op dit moment is er echter onvoldoende kennis om een goede schatting te maken van de blootstelling aan endotoxine en de gezondheidkundige duiding daarvan.

### Ad 5. Vogelgriepvirus

De kans op vogelgriep is niet afhankelijk van de grootte van het bedrijf, maar veeleer van de mogelijkheid en de bedrijfsvoering. Er is geen casuïstiek bekend van verspreiding van het vogelgriepvirus naar omwonenden vanuit pluimveehouderijen. Theoretisch is ook niet de verwachting dat dit een belangrijke besmettingsroute zal zijn, mede gezien de afstand tussen het bedrijf en de omwonenden.

### Ad 6. Geluid

Theoretisch is er een toename in geluidbelasting te verwachten als gevolg van een toename van de verkeersbewegingen rond het bedrijf. De verwachting is dat deze toename dermate gering zal zijn dat zij niet zal leiden tot een waarneembare verandering voor omwonenden en daardoor geen impact zal hebben op de beleving, hinder en gezondheid van omwonenden.

## Conclusies en aanbevelingen

De conclusies beperking zich tot gezondheidsrisico's van geurbelasting omdat van andere blootstellingen nog onvoldoende kennis bestaat om duiding te geven aan eventuele blootstelling.

Bij de geurbelasting is uitgegaan van de achtergrondbelasting, ofwel cumulatieve belasting omdat de voorgrondbelasting minder dan 50% van de achtergrondbelasting vormt. De voorgenomen uitbreiding leidt niet tot een verslechtering van de leefomgeving wat betreft geur. Zowel in de huidige situatie als in de voorgenomen situatie leidt de geurbelasting tot meer dan 20% hinder voor twee van de vier omliggende adressen.

De hinderpercentages overschrijden de 12% bij alle vier locaties in de huidige situatie en bij drie van de vier locaties in de voorgenomen situatie. De hinderpercentages overschrijden de 20% bij twee van de vier locaties in zowel de huidige als de voorgenomen situatie. Door de uitbreiding van het bedrijf aan Rysloane 10 heeft geen verslechtering van de leefomgeving plaats wat betreft geurhinder.

Op grond van het hinderpercentage van meer dan 20% beveelt GGD Fryslân de gemeente aan om allereerst onderzoek te doen welke bedrijven in het gebied in belangrijke mate bijdragen aan de geurbelasting om vervolgens tot maatregelen te komen. Daarnaast beveelt GGD Fryslân de gemeente aan om geurbeleid ter aanzien van veehouderijen te ontwikkelen ter bescherming van omwonenden. Ten aanzien van pluimveebedrijven raadt GGD Fryslân aan om bij de berekening van de geurbelasting rekening te houden met een hogere geuremissie in de laatste twee weken voor de slacht.

Milieugezondheidkundige beoordeling en advies  
Uitbreiding pluimveehouderij, De Rysloane 10, Harkema, Achtkarspelen

Herziene versie, december 2016, GGD Fryslân

# Milieugezondheidkundige beoordeling en advies Uitbreiding pluimveehouderij, De Rysloane 10, Harkema, Achtkarspelen

Herziene versie, december 2016, GGD Fryslân

## Bronnen

Fast T, van den Hazel PJ, van de Weerdt DHJ. **Gezondheidseffectscreening; gezondheid en milieu in ruimtelijke planvorming**. GGD Nederland, Bureau Medische Milieukunde en Fast Advies. 2012

Fast T, Geelen LMJ, Meeuwssen EJ, Sluis NI, et al. **Geur en gezondheid. Onderdeel Veehouderij en geur, GGD-richtlijn medische milieukunde**. RIVM: Bilthoven, 2015.

Geelen LMJ, Boers D, Brunekreef B, et al. **Geurhinder van veehouderij nader onderzocht: meer hinder dan Handreiking Wgv doet vermoeden?** Academische Werkplaats Milieu & Gezondheid: Arnhem, 2015.

Maassen CBM, van Duijkeren E, van Duynhoven YTHP, et al. **Infectierisico's van de veehouderij voor omwonenden**. RIVM: Bilthoven, 2012.

Maassen K, Smit L, Wouters IM, et al. **Veehouderij en gezondheid omwonenden**. RIVM: Bilthoven, 2016.



## Riedsútstel

<b>Ried</b>	: 15 maart 2018
<b>Agindapunt</b>	: 13
<b>Status</b>	: Opiniërend/Besluitvormend
<b>Program</b>	: Programma 8 – Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing
<b>Eardere behandeling</b>	: 16 februari 2017 (ontwerpverklaring) Informatiecarrousel 8 maart 2018
<b>Portefúljuhâlder</b>	: dhr. K.H. Antuma
<b>Amtner</b>	: mevr. H. Planting
<b>Taheakke</b>	: Bijlage 1 - Zienswijzennota De Rysloane 10 Harkema Bijlage 2 - Zienswijze A Bijlage 3 - Zienswijze B Bijlage 4 - Zienswijze C Bijlage 5 - Ruimtelijke onderbouwing met bijlagen Bijlage 6 - Raadsbesluit 16-02-2017 afgifte ontwerpverklaring
<b>Saaknûmer</b>	: Z2018-01748

### **Underwerp**

Definitieve verklaring van geen bedenkingen vleeskuikenhouderij De Rysloane 10 Harkema

### **Foech ried/kolleezje:**

De raad is bevoegd een verklaring van geen bedenkingen af te geven.

### **Wy stelle jo foar te besluten om:**

een definitieve verklaring van geen bedenkingen af te geven voor de aanvraag om omgevingsvergunning voor de bouw van een vijfde vleeskuikenstal aan De Rysloane 10 te Harkema.

### **Ynlieding**

Op 23 september 2013 is een aanvraag ingediend voor de bouw van een vijfde vleeskuikenstal aan De Rysloane 10 te Harkema. Het betreft een aanvraag voor de activiteiten milieu en strijdig gebruik RO. Met de gevraagde uitbreiding neemt het aantal vleeskuikens toe met 29.000, naar een totaal aantal van 132.500.

Vanwege de strijd met het bestemmingsplan moet de gemeenteraad voor dit onderdeel van de aanvraag een verklaring van geen bedenkingen (hierna: verklaring) afgeven voordat de vergunning verleend kan worden.

Op 16 februari 2017 heeft uw raad de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen afgegeven. Hierbij is ook besloten om de ontwerp-verklaring als definitief aan te merken indien blijkt dat er geen zienswijzen tegen de ontwerp-verklaring zijn ingediend.

De ontwerp-verklaring heeft samen met de ontwerpbeslissing op de aanvraag van 12 oktober tot en met 22 november 2017 ter inzage gelegen voor zienswijzen. Binnen deze periode is één zienswijze ingediend. Begin 2014 hebben er voor deze aanvraag ook al ontwerpbesluiten ter inzage gelegen. Tijdens die periode zijn twee zienswijzen ingediend. Wij hebben de indieners per brief geïnformeerd over de nieuwe terinzagelegging en gevraagd wat zij met hun eerdere zienswijze willen doen. Omdat wij hier echter geen antwoord op hebben gekregen, nemen wij deze zienswijzen voor de volledigheid nu weer mee. In totaal zijn er dus drie zienswijzen op deze aanvraag ingediend.

Omdat er zienswijzen zijn ingediend komt dit onderwerp nu bij uw raad terug omdat er een besluit genomen moet worden over de afgifte van een definitieve verklaring van geen bedenkingen.

De drie zienswijzen zijn in bijgevoegde zienswijzennota van een antwoord namens ons college voorzien. Naar aanleiding van de zienswijzen zien wij geen aanleiding om de aanvraag niet te verlenen of te wijzigen. Wij stellen u daarom voor een definitieve verklaring van geen bedenkingen af te geven.

### **Te berikken effect**

Een planologische regeling voor het bouwen van een vijfde vleeskuikenstal op het perceel De Rysloane 10 te Harkema.

### **Argumenten**

#### *1.1 De zienswijzen geven geen aanleiding tot een gewijzigd standpunt ten opzichte van de ontwerpbesluiten.*

De drie ingediende zienswijzen zijn samengevat en van een antwoord voorzien in de bijgevoegde zienswijzennota. De zienswijzen geven ons geen aanleiding tot een gewijzigd standpunt ten opzichte van de ontwerpbesluiten.

Uit de zienswijzen blijkt dat de indieners (allen omwonenden) met name zorgen hebben over stankoverlast en de gevolgen voor hun gezondheid door fijnstof- en ammoniakuitstoot. Gezien alle informatie en discussie die er de laatste jaren is rond dit onderwerp hebben wij begrip voor deze zorgen. Wij hebben de informatie die hierover beschikbaar is bij onze beoordeling betrokken, zoals: het advies van de GGD Fryslân over deze specifieke aanvraag, diverse onderzoeken, brieven van het kabinet, jurisprudentie en het recente advies van de Gezondheidsraad (d.d. 14 februari 2018).

Op basis van de bovenstaande gegevens zien wij geen concrete aanwijzingen dat er als gevolg van de gevraagde uitbreiding van de vleeskuikenhouderij sprake is van onaanvaardbare risico's voor de gezondheid die ons noodzaken tot het stellen van nadere voorschriften of zelfs het weigeren van de aanvraag. Bovendien hebben wij hiertoe juridisch gezien geen grond omdat de aanvraag voldoet aan de wettelijke normen ten aanzien van de uitstoot van stoffen. Tot slot voldoet de aanvraag aan het door de raad gestelde vereiste dat de klasse van het woon- en leefklimaat niet mag verslechteren als gevolg van de cumulatieve geurbelasting (besluit van uw raad van 16 juni 2016).

Wij kunnen daarom enkel stellen dat het plan voldoet aan de wettelijke vereisten op het gebied van milieu en aan een goede ruimtelijke ordening, en dat de gevraagde omgevingsvergunning daarom redelijkerwijs verleend moet worden.

### **Kanttekenings**

#### *1.1 Er kan beroep worden ingesteld tegen de verleende omgevingsvergunning en de verklaring van geen bedenkingen.*

Nadat uw raad heeft besloten de verklaring van geen bedenkingen heeft afgegeven, kan ons college de aanvraag om omgevingsvergunning verlenen. Dit zijn afzonderlijke maar samenhangende besluiten die vervolgens gezamenlijk ter inzage worden gelegd met de mogelijkheid om beroep in te stellen bij de rechtbank, en vervolgens hoger beroep bij de Raad van State.

### *1.2 Een verklaring van geen bedenkingen kan alleen geweigerd worden vanwege ruimtelijk relevante redenen.*

De bevoegdheid van de raad om een verklaring van geen bedenkingen af te geven als voorwaarde om een omgevingsvergunning met afwijking te kunnen verlenen, komt voort uit het feit dat de gemeenteraad ook bevoegd is om een bestemmingsplan vast te stellen. Indien er met een omgevingsvergunning een ingrijpende strijdigheid met het door de raad gestelde kader van het bestemmingsplan wordt aangevraagd, moet de raad daarom ook over deze aanvraag een oordeel vormen. Het besluit over de verklaring van geen bedenkingen is daarom een besluit in het kader van een goede ruimtelijke ordening. Het milieuaspect van de aanvraag staat hier in dit geval los van. De ruimtelijke ordening en milieu lopen steeds vaker in elkaar over, bijvoorbeeld geur waarover de raad op 16 juni 2016 een besluit heeft genomen m.b.t. het ruimtelijke aspect ervan (cumulatie van geur en het effect daarvan op het woon- en leefklimaat). Andere milieuaspecten zijn echter nog duidelijk gescheiden, bijvoorbeeld de wettelijke normen voor fijnstof en ammoniak. Een afweging en waardering van deze aspecten is in het ruimtelijk spoor niet gebruikelijk omdat hier duidelijke milieuwetgeving over is.

### **Finânsjes**

#### Planschade

Het afwijken van een bestemmingsplan kan bij derden leiden tot inkomensderving of een vermindering van de waarde van een onroerende zaak. Onder de oude Wet op de Ruimtelijke Ordening werd dit planschade genoemd. Om de gemeenschap niet te laten opdraaien voor toekenning van een tegemoetkoming, is de gemeente met de initiatiefnemer een overeenkomst aangegaan, waardoor een eventueel toegekende tegemoetkoming in schade (als bedoeld in artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening) volledig door de initiatiefnemer zal worden gecompenseerd.

### **Boargerpatisipaasje**

Er zijn zienswijzen ingediend op de ontwerpbesluiten. Tegen de definitieve besluiten kan beroep worden ingesteld bij de rechtbank Noord-Nederland, en vervolgens hoger beroep bij de Raad van State.

#### Bezwaarbrief en petitie april 2017

In het slot van zienswijze C (d.d. 19 november 2017) spreekt appellant de leden van de raad meer in algemene zin aan. Appellant stelt het op prijs om een bezwaarbrief en een petitie, die in april 2017 zijn ingediend namens inwoners van Harkema, aan zijn zienswijze te verbinden.

De betreffende bezwaarbrief en petitie zijn gericht op de intensieve veehouderij in Achtkarspelen in zijn algemeenheid. De onderhavige aanvraag om omgevingsvergunning van De Rysloane 10 te Harkema wordt hierin niet specifiek aangehaald. Wij hebben deze documenten daarom niet aangemerkt als concreet bezwaarpunt op onderhavige aanvraag, maar als een algemene oproep aan de gemeenteraad. In de zienswijzennota is daarom niet inhoudelijk op deze documenten ingegaan.

De documenten maken dus geen onderdeel uit van dit raadsbesluit, maar zijn voor de volledigheid wel opnieuw onder de raadsleden verspreid.

### **Kommunikaasje**

Zie 'ferfolchtrajekt'

Ried : 15 maart 2018  
Punt : 13  
Side : 4

### **Ferfolchtrajekt**

Nadat uw raad heeft besloten de verklaring van geen bedenkingen heeft afgegeven, kan ons college de aanvraag om omgevingsvergunning verlenen.

De terinzagelegging van de definitieve besluiten wordt op de gebruikelijke wijze bekend gemaakt in de Feanster, de Staatscourant en de gemeentelijke website. De indieners van de zienswijzen worden persoonlijk op de hoogte gesteld.

Buitenpost, 23 februari 2018

het college van burgemeester en wethouders van Achtkarspelen,

secretaris,

burgemeester,

dhr. mr. drs. E.H.C. van der Laan   dhr. G. Gerbrandy

## Riedsbeslút

De raad van de gemeente Achtkarspelen;

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 23 februari 2018, punt nr.: 13;

overwegende dat;

- op 23 september 2013 een aanvraag om omgevingsvergunning is ingediend voor het bouwen van een vijfde vleeskuikenstal op het perceel De Rysloane 10 te Harkema (kadastrale gemeente Drogeham, sectie D, perceelnummers 3379);
- dit verzoek in strijd is met het de op moment van indienen geldende Beheersverordening Buitengebied én het op dit moment geldende bestemmingsplan Buitengebied;
- middels een buitenplanse afwijkingsprocedure medewerking kan worden verleend aan de aanvraag;
- op grond van de Wabo het afgeven van een verklaring van geen bedenkingen voor deze omgevingsvergunning noodzakelijk is;
- de raad op 16 februari 2017 voor deze aanvraag een ontwerp verklaring van geen bedenkingen heeft afgegeven;
- de ontwerpverklaring van geen bedenkingen samen met de ontwerp-omgevingsvergunning van 12 oktober tot en met 22 november 2017 ter inzage hebben gelegen voor zienswijzen;
- er drie zienswijzen zijn ingediend die bij de definitieve besluitvorming betrokken moeten worden;
- de raad daarom een besluit moet nemen over de afgifte van een definitieve verklaring van geen bedenkingen;
- de drie zienswijzen in een zienswijzennota zijn samengevat en van een gemeentelijk antwoord zijn voorzien;
- er geen ruimtelijke argumenten zijn om af te zien van het afgeven van een definitieve verklaring van geen bedenkingen;
- gelet op het bepaalde in artikel 2.7, lid 1, onder c Wabo juncto artikel 2.12, lid t, onder a, onder 3 Wabo juncto artikel 2.27 Wabo;

### Beslút:

Een definitieve verklaring van geen bedenkingen af te geven voor de aanvraag om omgevingsvergunning voor de bouw van een vijfde vleeskuikenstal aan De Rysloane 10 te Harkema.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Achtkarspelen van 15 maart 2018.

De griffier,

  
mevr. J. van Hoppe MPM

De plv. voorzitter,

  
mevr. A.G. Zandbergen-Beishuizen

## **ZIENSWIJZENNOTA**

### **Omgevingsvergunning met afwijking De Rysloane 10 te Harkema Gemeente Achtkarspelen**

#### **1. Inleiding**

Deze zienswijzennota geeft een inhoudelijke reactie op de ingekomen zienswijzen met betrekking tot de ontwerp-omgevingsvergunning en de ontwerp-verklaring van geen bedenkingen voor de bouw van een vijfde vleeskuikenstal aan De Rysloane 10 te Harkema.

Beide ontwerpen hebben vanaf 12 oktober tot en met 22 november 2017 ter inzage gelegen. In de Staatscourant, in De Actief en op de gemeentelijke website is kennis gegeven van de terinzagelegging. Binnen de periode van terinzagelegging konden zienswijzen worden gegeven op de ontwerpen.

Begin 2014 hebben voor deze aanvraag ook al ontwerpbesluiten ter inzage gelegen, maar de definitieve besluitvorming is daarna door de gemeenteraad uitgesteld. In de tussentijd zijn onder meer de inzichten en wet- en regelgeving rond de intensieve veehouderij veranderd. Ook is de aanvraag om omgevingsvergunning op enkele punten gewijzigd. Daarom is de procedure hervat met nieuwe, actuele ontwerpbesluiten. De ontwerpbesluiten hebben destijds van 8 januari 2014 tot en met 18 februari 2014 ter inzage gelegen. Tijdens de periode zijn twee ontvankelijke zienswijzen ingediend. De indieners van deze zienswijzen zijn in oktober 2017 per brief geïnformeerd over de hervatting van de procedure, en het moment van terinzagelegging. Aan hen is gevraagd aan te geven wat er moet de eerder ingediende zienswijze moet gebeuren (intrekken, vervangen, aanvullen). Hierop is geen antwoord gekomen. Voor de volledigheid worden deze eerder ingediende zienswijzen daarom nu ook bij de besluitvorming betrokken.

#### **2. Zienswijzen**

##### **Ontvankelijkheid**

In de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) is bepaald dat met betrekking tot de afwijkingsprocedure als genoemd in artikel 2.12, lid 1, sub a, onder 3 van de Wabo, afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing is. De uniforme openbare voorbereidingsprocedure geeft strikte richtlijnen voor het indienen van zienswijzen. Zienswijzen zijn tijdig ingediend als deze voor het einde van de termijn zijn ontvangen. Schriftelijk naar voren gebrachte zienswijzen, die per post zijn verzonden, zijn daarnaast ook tijdig ingediend, indien ze voor het einde van de termijn ter post zijn bezorgd, mits ze niet later dan een week na afloop van de termijn zijn ontvangen.

Binnen de termijn van 12 oktober tot en met 22 november 2017 is één zienswijze bij de gemeente Achtkarspelen binnen gekomen en voldoende gemotiveerd, waardoor deze ontvankelijk is.

Zoals in de inleiding is genoemd worden ook de twee zienswijzen die in de eerdere periode van terinzagelegging zijn ingediend, tussen 8 januari 2014 tot en met 18 februari 2014, bij de besluitvorming betrokken.

##### **Zienswijzen en beantwoording**

De onderstaande zienswijzen worden bij de besluitvorming omtrent de aanvraag om omgevingsvergunning en de verklaring van geen bedenkingen betrokken. Daartoe zijn de zienswijzen in het vervolg van deze zienswijzennota per punt samengevat en van een gemeentelijke reactie voorzien.

Vanwege de Wet bescherming persoonsgegevens zijn er geen namen van natuurlijke personen opgenomen in deze Nota.

	<i>Adres appellant(en)</i>	<i>Datum ingekomen</i>
Zienswijze A	██████████ te Harkema	15 januari 2014
Zienswijze B	██████████ te Harkema ██████████ te Harkema ██████████ te Drogeham ██████████ Harkema	17 februari 2014
Zienswijze C	niet vermeld	19 november 2017

### **Zienswijze A – d.d. 14 januari 2014**

Appellanten geven de volgende redenen voor hun bezwaar tegen het plan voor een vijfde vleeskuikenstal aan De Rysloane 10:

#### **1. Stankoverlast**

Appellanten hebben in de huidige situatie al stankoverlast en dit zal vast nog meer toenemen.

#### Reactie gemeente

*De bij de aanvraag behorende berekening met het programma V-Stacks Vergunning (d.d. 10-11-2016) laat zien dat de geurbelasting op alle nabijgelegen woningen binnen de geldende geurnorm van  $8 \text{ ou}_E/\text{m}^3$  blijft. De geurbelasting op de locatie De Rysloane 6a bedraagt  $3,3 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ . Deze locatie is ca. 120 meter dichter bij de inrichting gelegen dan de woning van appellanten (██████████). De geurbelasting op de woning van appellanten zal derhalve minder zijn dan  $3,3 \text{ ou}_E/\text{m}^3$ , en ligt daarmee ook (ver) onder de geldende geurnorm.*

*Naast de individuele geuruitstoot van de vleeskuikenhouderij aan De Rysloane 10 speelt ook de cumulatieve geurbelasting afkomstig van andere intensieve veehouderijen in de nabije omgeving een rol. In het kader van de ruimtelijke beoordeling over een aanvaardbaar woon- en leefklimaat, heeft de gemeenteraad op 16 juni 2016 besloten dat de klasse van het woon- en leefklimaat voor de omliggende woningen niet mag verslechteren ten opzichte van de vergunde situatie. Uit de berekeningen blijkt dat dit als gevolg van de gevraagde uitbreiding van de vleeskuikenhouderij aan De Rysloane 10 niet het geval is, waardoor de geuruitstoot ook vanuit ruimtelijk oogpunt aanvaardbaar is.*

#### **2. Verkoopbaarheid woning**

Appellanten ondervinden problemen bij de verkoop van hun woning door een andere vleeskuikenhouderij aan De Rysloane 6a en de stankoverlast, en zijn daarom tegen de uitbreiding van de vleeskuikenhouderij aan De Rysloane 10.

#### Reactie gemeente

*Er zijn vele activiteiten of omstandigheden denkbaar die de verkoopbaarheid van een woning beïnvloeden. Ook de aanwezigheid van bedrijven waaronder veehouderijen kunnen hierop van invloed zijn. Dit vormt echter geen argument op grond waarvan de gevraagde omgevingsvergunning geweigerd moet of kan worden. Bovendien voldoet de aanvraag aan de geldende wet- en regelgeving.*

*Indien appellanten van mening zijn dat er door de uitbreiding aan De Rysloane 10 sprake is van waardevermindering van hun woning, kan een beroep worden gedaan op de mogelijkheden die artikel 6.1 van de Wet ruimtelijke ordening biedt. Dit artikel stelt belanghebbenden in de gelegenheid om bij het college van burgemeester en wethouders een verzoek om een tegemoetkoming in schade in te dienen, wanneer men meent schade (zoals waardevermindering van een woning) te lijden als gevolg van, onder andere, een besluit met betrekking tot een omgevingsvergunning met afwijking ex artikel 2.12, lid 1, sub a, onder 3 Wabo.*

## **Zienswijze B – 17 februari 2014**

Zienswijze B is ingediend door de bewoners van vier adressen in de omgeving van de vleeskuikenhouderij aan De Rysloane 10. De zienswijze bestaat uit een inleiding, een onderbouwing op diverse punten en een drietal bijlagen.

Appellanten stellen in de inleiding dat het omliggende milieu en de leefomgeving van omwonenden als gevolg van de gevraagde uitbreiding verder zal worden aangetast, en dat de uitstoot van stoffen resulteert in een toename van de gezondheidsrisico's voor omwonenden. Appellanten verzoeken de gemeente daarom de gevraagde omgevingsvergunning niet te verlenen. Appellanten lichten hun redenering en argumentatie in het vervolg van de zienswijze verder toe.

Uit de zienswijze komen de volgende concrete bezwaarpunten naar voren:

### **1. Landschap**

De locatie ligt in een intact gebleven coulisselandschap met karakteristieke houtwallen, elzensingels en pingoruïnes is onderdeel van het Nationaal Landschap 'De Noorderlijke Friese Wouden'. Dit landschap is ter hoogte van De Rysloane reeds ernstig aangetast door de vier bestaande megastallen. Door de bouw van de vijfde stal zal de visuele hinder voor omwonenden verder toenemen en zal de esthetische beleving van het landschap voor omwonenden en bezoekers verder afnemen.

#### Reactie gemeente

*De gemeente hecht grote waarde aan het karakteristieke landschap. Om dit landschap te waarborgen zijn er richtlijnen voor een goede landschappelijke inpassing opgenomen in de Visie Ruimtelijke Kwaliteit, die onderdeel vormt van het bestemmingsplan Buitengebied.*

*De gemeente is van mening dat de vijfde stal inpasbaar is in het bestaande landschap en voldoet aan de Visie ruimtelijke kwaliteit. Het buitengebied is van oudsher het gebied waar de agrarische sector in beginsel de ruimte krijgt. De stal wordt gerealiseerd binnen de bestaande perceelsgrenzen en landschappelijke kamer. De houtwal aan de zuidkant van het perceel wordt in stand gehouden. De structuur van het kenmerkende coulisselandschap wordt daardoor niet aangetast. Omdat de nieuwe stal qua vorm en omvang aansluit op de bestaande bebouwing, vormt het geheel een duidelijk bouwensemble en wordt de visuele hinder zoveel mogelijk beperkt. De welstandscommissie Hûs en Hiem heeft aangegeven dat het bouwplan voldoet aan redelijke eisen van welstand.*

### **Toegepaste beleid Achtkarspelen**

Appellanten benoemen de inhoud van diverse adviezen en standpunten die naar buiten zijn gebracht ten aanzien van (de gezondheidsrisico's rondom) de intensieve veehouderij. Dit zijn: het advies van de Gezondheidsraad (d.d. 30 november 2012), het standpunt van het kabinet (d.d. 14 juni 2013) en het advies van de GGD Fryslân voor de onderhavige aanvraag (d.d. 11 maart 2013).

Appellanten stellen dat het door de gemeente gevolgde beleid voorbij gaat aan het beleid van het Kabinet, en haaks staat op de adviezen van de Gezondheidsraad en de GGD.



## **2. Advies GGD Fryslân**

De gemeente heeft GGD Fryslân gevraagd een advies op te stellen met betrekking tot onderhavige aanvraag. GGD Fryslân erkent het bestaan van risico's voor de volksgezondheid en adviseert, in navolging van de Gezondheidsraad, om de Best Beschikbare Technieken (BBT) toe te passen om de emissie van (fijnstof) deeltjes terug te dringen. Verder adviseert GGD Fryslân het voorzorgsprincipe te hanteren door bij nieuwbouw van intensieve veehouderijen een straal van 250 meter van omwonenden in acht te nemen. Appellanten vinden het onacceptabel dat de richtlijnen minder vergaand zijn voor bestaande intensieve veehouderijen dan voor nieuwe veehouderijen. Zij veronderstellen dat nieuwe veehouderijen meer geavanceerde filtersystemen toepassen dan bestaande bedrijven en dat deze laatste door oudere technieken meer ammoniak, geur en fijnstof uitstoten waardoor de gezondheidsrisico's dan groter zullen zijn. Er is daarom geen grond om het voorzorgsprincipe van 250 meter afstand alleen te hanteren voor nieuwe intensieve veehouderijen.

### Reactie gemeente

*Het advies van GGD Fryslân dat indieners aanhalen dateert van maart 2013 en is betrokken bij de ontwerpbesluiten die begin 2014 ter inzage gelegen hebben. Zoals in de inleiding van deze zienswijzennota is aangegeven is de omgevingsvergunningprocedure vanwege de tijd die sindsdien verstreken is hervat met nieuwe, geactualiseerde besluiten en bijbehorende stukken. In dat kader heeft de gemeente ook aan GGD Fryslân gevraagd om het eerder uitgebrachte advies te actualiseren op basis van de meest recente inzichten. GGD Fryslân heeft daarop een geheel nieuw advies gemaakt (d.d. december 2016). Het advies van maart 2013 is daarom nu niet bij de beoordeling meegenomen.*

*De GGD Fryslân concludeert in het geactualiseerde advies van december 2016 dat er op dit moment geen aanwijzingen zijn dat er risico's voor de volksgezondheid zijn. Het eerder gehanteerde voorzorgsprincipe binnen een straal van 250 meter komt in dit geactualiseerde advies niet aan de orde. In de ruimtelijke onderbouwing wordt uitgebreid op het geactualiseerde advies ingegaan.*

*Voor het overige wordt met betrekking tot het innemen van een voorzorgsprincipe verwezen naar de reactie onder punt 3 'Advies Gezondheidsraad – voorzorgsprincipe'. Met betrekking tot het toepassen van BBT nog het volgende: het huisvestingsstelsel en de emissie van ammoniak en fijnstof voldoet aan de BBT-vereisten.*

## **3. Advies Gezondheidsraad – voorzorgsprincipe**

Appellanten stellen dat het door de gemeente gevolgde beleid haaks staat op het advies van de Gezondheidsraad van 30 november 2012. De Gezondheidsraad geeft aan dat er risico's bestaan ten aanzien van intensieve veehouderijen en adviseert om daar waar wetenschappelijke kennis tekortschiet of ontbreekt, gericht aanvullend onderzoek te doen.

Appellanten vinden het bezwarend dat de gemeente geen aanvullende eisen stelt met betrekking tot de uitstoot van ammoniak, geur en fijnstof en volstaat met de minimumeisen in zowel de huidige stallen als in de nieuw te bouwen stal. De gemeente gaat daarmee voorbij aan de gezondheidsrisico's als gevolg van de intensieve veehouderij en behartigt slechts de belangen van de intensieve veehouderij. De gemeente dient het voorzorgsprincipe in acht te nemen met het oog op de toenemende maatschappelijke onrust.

### Reactie gemeente

*Met betrekking tot de gezondheidsrisico's bestaat nog veel onduidelijkheid, hetgeen ook aangegeven wordt in de stukken die appellanten aanhalen. In reactie op het advies van de Gezondheidsraad heeft het (toenmalig) kabinet in het kabinetsstandpunt van 14 juni 2013, en ook in recentere kamerbrieven, nadere onderzoeken en maatregelen aangekondigd. Het onderzoek 'Veehouderij en Gezondheid Omwonenden' (VGO) waar appellanten naar verwijzen is inmiddels gepubliceerd. Het kabinet heeft de*

*Gezondheidsraad gevraagd een vervolgadvis uit te brengen. In dit advies van februari 2018 concludeert de Gezondheidsraad dat er inderdaad aanwijzingen zijn voor een verminderde longfunctie, maar dat op basis van de beschikbare onderzoeken niet geconcludeerd kan worden dat er sprake is van een oorzakelijk verband.*

*De beschikbare informatie over gezondheidsrisico's is uitvoerig betrokken bij de beoordeling van de aanvraag om omgevingsvergunning voor de uitbreiding aan De Rysloane 10. In de beschikking op de aanvraag en documenten die daar onderdeel van uitmaken, zoals de Notitie gezondheidsrisico's en de ruimtelijke onderbouwing, wordt hier uitgebreid op ingegaan.*

*Op basis van de onderzoeken, kamerbrieven en jurisprudentie trekt de gemeente de algemene conclusie dat er geen oorzakelijk verbanden gevonden zijn die aanleiding geven om aan te nemen dat er als gevolg van de uitbreiding onaanvaardbare risico's voor de gezondheid optreden. Daarbij voldoet de gevraagde uitbreiding aan de daarvoor geldende wet- en regelgeving ten aanzien van de uitstoot van stoffen als fijnstof, geur en ammoniak. De gemeente ziet daarom geen aanleiding en bovendien geen juridisch houdbare mogelijkheden om nadere voorschriften te stellen, een voorzorgsprincipe toe te passen of zelfs over te gaan tot weigeren van de aanvraag.*

#### **4. Advies Gezondheidsraad – endotoxinen**

De Gezondheidsraad adviseert een advieswaarde van 30 EU/m<sup>3</sup> toepasbaar te maken voor endotoxinen (celwandresten van bacteriën) bij het verlenen van vergunningen en adviseert om de blootstellingseffecten van deze stoffen (als component van fijnstof) nader te onderzoeken. Bij de beoordeling van de vergunningaanvraag is geen inventarisatie opgenomen ten aanzien van de verspreiding van endotoxinen en de risico's daarvan voor de gezondheid van omwonenden. Appellanten ervaren daarom zorg en onzekerheid over de uitstoot van endotoxinen. Met name door het cumulatieve effect van emissies van alle intensieve veehouderijen in het buitengebied van Drogeham en Harkema is het onduidelijk aan welke gezondheidseffecten de omwonenden worden blootgesteld.

##### Reactie gemeente

*Naar aanleiding van het advies van de Gezondheidsraad heeft het Rijk aangekondigd nader onderzoek uit te laten voeren. Dit kan resulteren in maatregelen om de uitstoot van endotoxinen te regelen. Op dit moment is er echter geen wettelijk toetsingskader met een norm of grenswaarde. Ook is er geen methode vastgesteld om de blootstelling te bepalen. De advieswaarde van 30 EU/m<sup>3</sup> heeft daarmee geen harde status waar aan getoetst kan worden.*

*De GGD Fryslân gaat in zijn advies (d.d. 16 december 2016) in op de uitstoot van endotoxinen: 'Voor endotoxinen bestaat (nog) geen norm in de wet- en regelgeving. Gezien de afstand tot omliggende woningen verwacht GGD Fryslân geen relevante impact op de gezondheid als gevolg van verhoogde endotoxineuitstoot'.*

*Gezien bovenstaande is de gemeente van mening dat de gevraagde uitbreiding niet zodanige onaanvaardbare nadelige gevolgen voor de gezondheid van omwonenden oplevert dat met betrekking tot endotoxinen nadere eisen gesteld moeten en kunnen worden, of dat de vergunning zelfs geweigerd moet worden.*

#### **5. Advies Gezondheidsraad – geurhinder**

De Gezondheidsraad beklemtoont het (gemeentelijk) beleid te richten op het terugdringen van geurhinder omdat geur- en stankhinder uit veehouderijen een negatieve invloed hebben op de leefbaarheid en kunnen leiden tot gezondheidsklachten. In de huidige situatie ondervinden appellanten reeds ernstige geur- en stankhinder. Afhankelijk van de windrichting is het regelmatig ondraaglijk om in de buitenlucht te

verblijven, werken of recreëren. Ramen en deuren moeten dan gesloten blijven en de was kan niet buiten hangen. Door de uitbreiding zal de uitstoot van ammoniak en geur toenemen, waardoor de overlast verder zal toenemen en de leefbaarheid voor de omwonenden verder zal afnemen. Ondanks de conclusies en aanbevelingen van de Gezondheidsraad neemt de gemeente geen additionele mitigerende maatregelen om de uitstoot van geur te beperken of de stankhinder voor omwonenden te reduceren. De gemeente volstaat met de mededeling dat de intensieve veehouderij aan de normen voldoet, normen die volgens appellanten door de gemeente zijn vastgelegd. De Gezondheidsraad constateert dat de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) een ruime (geur) bandbreedte kent die gemeenten mogelijkheden biedt om te komen tot strenge geurnormen.

#### Reactie gemeente

*In september 2017 heeft de gemeenteraad gebruik gemaakt van de wettelijke bevoegdheid om een geurverordening vast te stellen voor het gebied Harkema-Drogeham, om daarmee een verdere toename van de geuruitstoot die in dit gebied ervaren wordt te beperken.*

*De lagere geurnorm in deze geurverordening (4,5 ou<sub>E</sub>/m<sup>3</sup>) vormt voor onderhavige aanvraag echter niet het toetsingskader omdat deze aanvraag is ingediend vóórdat de geurverordening en het daaraan voorafgaande aanhoudingsbesluit in werking zijn getreden. Deze aanvraag moet daarom getoetst worden het wettelijke regime dat ten tijde van de aanvraagdatum gold, en dat is de standaardgeurnorm uit de Wet geurhinder en veehouderij (8 ou<sub>E</sub>/m<sup>3</sup>). Daar voldoet de aanvraag aan, waardoor de aanvraag op dit punt zonder meer vergund moet worden.*

### **6. Advies Gezondheidsraad – fijnstof**

De Gezondheidsraad adviseert de fijnstof-emissies uit intensieve veehouderijen te reduceren omdat dit bijdraagt aan het terugdringen van gezondheidsrisico's. Appellanten wijzen op geavanceerde (luchtwas) technieken die emissies tot 93% kunnen reduceren. Alternatieven en meer geavanceerde systemen zijn beproefd en direct toepasbaar en worden zelfs door de overheid gesubsidieerd. Appellanten vinden het daarom bezwarend dat bij bestaande pluimveehouderijen in Achtkarspelen wordt volstaan met minimale voorzieningen. Bij De Rysloane 10 worden in de nieuwe situatie minimum (filter) technieken toegepast om de uitstoot van fijnstof te voorkomen. De gemeente is de aangewezen autoriteit om aanvullende eisen te stellen ten aanzien van geur en fijnstof emissies, maar de gemeente laat deze bij voorbaat achterwege vanuit financieel-economische overwegingen van de veehouder. De gemeente moet in de afweging niet alleen het belang van de landbouw dienen maar moet op de eerste plaats de gezondheidsrisico's van alle inwoners in overweging nemen. De intensieve veehouderij moet haar maatschappelijke verantwoordelijkheid nemen door geurhinder en gezondheidsrisico's voor de omgeving en de samenleving tot een minimum terug te brengen, wil zij haar voortbestaan in de gemeente in stand houden. Dat dit gepaard gaat met een toename in investering en bedrijfskosten moet worden gezien als een duurzame investering in de maatschappelijke acceptatie van de intensieve veehouderij en het waarborgen van de gezondheid van omwonenden als gevolg van hun activiteit, zijnde het op intensieve wijze houden van dieren.

#### Reactie gemeente

*De gemeente kan enkel de situatie beoordelen die de aanvrager aanvraagt. De aangevraagde fijnstofuitstoot voldoet aan de maximale emissiewaarden, en deze maximale emissiewaarden voldoen aan de BBT. De gemeente heeft in dat geval juridisch geen mogelijkheden om verdergaande technieken voor te schrijven die de emissie meer reduceren dan wettelijk gezien nodig is.*

*De gemeente wijst ondernemers in een vroeg stadium op het belang van een goede communicatie met omwonenden over uitbreidingsplannen. Waar nodig initieert de*

*gemeente deze communicatie, zoals ook gebeurd is bij het overleg dat op 2 januari 2014 heeft plaatsgevonden voor de onderhavige aanvraag. Het moet echter duidelijk zijn dat het primair aan de aanvrager zelf is om maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen en desgewenst te kiezen voor verdergaande technieken dan wettelijk nodig is. Zo lang een aanvraag voor een uitbreiding van een intensieve veehouderij echter aan de geldende wettelijke normen en eisen voldoet, kan de gemeente een verdere beperking van de uitstoot van stoffen niet afdwingen.*

### **7. Advies Gezondheidsraad – lokaal beleid en minimumafstanden**

Ondanks de afwezigheid van inzicht in de aard en omvang van de gezondheidsrisico's en het ontbreken van wetenschappelijk onderbouwde en landelijk toepasbare normen oppert de Gezondheidsraad dat lokaal beleid ontwikkeld moet worden en dat minimale afstanden tussen veehouderijen en woningen vastgelegd moeten worden. De gemeente heeft nog geen eigen lokaal beleid vastgelegd ten aanzien van de te hanteren minimumafstand tussen intensieve veehouderij en woningen. Appellanten vinden dit onaanvaardbaar omdat de gemeente hiermee voorbij gaat aan de gezondheid van de inwoners en omwonenden in het ongewisse laat over de gezondheidsrisico's van de aanwezige intensieve veehouderijen. Het is zaak voor de gemeente om een eigen transparante beoordeling van gezondheidsrisico's uit te voeren om inwoners te informeren over de gezondheidsrisico's waar zij aan worden blootgesteld, en om tegemoet te komen aan de maatschappelijke onrust binnen de gemeenschap.

#### Reactie gemeente

*Als antwoord op deze opmerking wordt verwezen naar de reactie onder punt 3 'Advies Gezondheidsraad – voorzorgsprincipe'. Verder wordt verwezen naar de reactie onder punt 2 'Advies GGD Fryslân'.*

### **8. Onjuiste afstand**

In de aanvraag van de omgevingsvergunning wordt aangegeven dat de afstand van de inrichting tot de dichtstbijzijnde woning 215 meter bedraagt. Deze afstand is onjuist en misleidend omdat de afstand tussen het geplande emissiepunt van de vijfde stal en de dichtstbijzijnde woning slechts 165 meter bedraagt.

#### Reactie gemeente

*De op het aanvraagformulier vermelde afstand van 215 meter is inderdaad niet juist. Dit is echter ook niet de afstand die gebruikt is bij de beoordeling van de aanvraag en de berekeningen van de milieueffecten. In de ontwerpvergunning is van een afstand van 125 meter tussen het dichtstbijzijnde geurgevoelig object en het dichtstbij gelegen dierenverblijf.*

### **9. Cumulatie van geurhinder**

Voor de toetsing van veehouderijen aan de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) heeft de gemeente het verspreidingsmodel *V-stacks Vergunning* gebruikt waarmee alleen de verspreiding en impact van het mestkuikenbedrijf aan De Rysloane 10 in beeld gebracht wordt. Omdat in het buitengebied van Drogeham-Harkema meerdere intensieve veehouderijen aanwezig zijn die bijdragen aan de totale emissie, moet de gemeente bij de beoordeling van deze aanvraag het model *V-stacks Gebied* gebruiken. Hiermee wordt de uitstoot van overige intensieve veehouderijen en de achtergrondconcentratie in een gebied meegenomen zodat de cumulatieve en dus totale geurbelasting op de omgeving kan worden berekend. Appellanten geven als voorbeelden dat er aan De Rysloane 6a, op een afstand van 180 meter van De Rysloane 10, nog een vleeskuikenhouderij aanwezig is en dat de adressen Lytsewei 65 en Lytse Wei 63 in de omgeving worden blootgesteld aan de geurbelasting van vijf intensieve veehouderijen binnen een straal van 350 meter.

### Reactie gemeente

*Mede naar aanleiding van deze opmerking van appellanten is de verdere besluitvorming door de gemeenteraad rond de onderhavige aanvraag in maart 2014 uitgesteld. De gemeenteraad vond namelijk dat de beoordeling van het woon- en leefklimaat als gevolg van de cumulatieve geurhinder niet per aanvraag gemaakt kon worden, maar moet zijn gebaseerd op algemeen door de raad vast te stellen beleid. Dergelijk beleid ontbrak op dat moment.*

*Op 16 juni 2016 heeft de gemeenteraad van Achtkarspelen voor vier lopende aanvragen om omgevingsvergunning van vier intensieve veehouderijen, waaronder de aanvraag voor De Rysloane 10, besloten dat de categorie van het woon- en leefklimaat voor de omliggende geurgevoelige objecten als gevolg van de gevraagde uitbreiding niet mag verslechteren ten opzichte van de vergunde situatie. Uit de berekening van de achtergrondbelasting (met het programma V-stacks Gebied) blijkt dat de aanvraag van De Rysloane 10 aan deze beleidsregel van de raad voldoet. In de ruimtelijke onderbouwing bij het besluit op de aanvraag om omgevingsvergunning is hier uitgebreid op ingegaan.*

### **10. Interne saldering**

In de beoordeling van de ammoniakemissie geeft de gemeente aan dat door middel van interne saldering aan het Besluit Huisvesting wordt voldaan. De wijze waarop de gemeente de salderingstechniek gebruikt is in strijd met het beginsel van saldering zoals genoemd in de Wet Luchtkwaliteit. De ammoniakemissie neemt toe met 18% waardoor er 'per saldo' geen sprake is van een verbetering of een tenminste gelijke situatie, zoals de genoemde wet wel voorschrijft. Hieruit blijkt dat er ook geen belangrijke milieuwinst is, hetgeen de Kadernota Buitengebied van de gemeente voorschrijft in een geval waarbij het aantal dieren toeneemt.

### Reactie gemeente

*Naar aanleiding van de wijziging in de aangevraagde situatie, waarbij stal 1 wordt uitgerust met een stalsysteem met een lagere emissiewaarde, hoeft in deze nieuwe situatie geen interne saldering plaats te vinden. De zienswijze treft voor dit punt daarom geen doel.*

### **11. Opslag mest**

In de ontwerpbeschikking is aangegeven dat mest in de stallen in geval van calamiteiten op de mestplaat zal worden opgeslagen. Open (lucht) opslag van kippenmest is volgens de BREF intensieve veehouderij slechts toegestaan in geval van droge mest. Appellanten achten het, gelet op de regelmaat dat mestkuikenstallen worden geruimd en in overweging nemende de perioden dat geen vaste mest mag worden uitgereden (1 sept – 1 feb), aannemelijk dat tijdens deze perioden aanzienlijke hoeveelheden mest gedurende langere perioden op de open mestplaat zullen worden opgeslagen. Onder bepaalde omstandigheden die de Beleidslijn IPPC voorschrijft moet de emissie van open mestopslag worden meegenomen in de berekeningen van de ammoniakuitstoot. De gemeente heeft deze emissiefactor niet meegenomen in de rekenmodellen voor de verspreiding van ammoniak, geur en fijnstof en deze berekeningen zijn daarom onvolledig.

### Reactie gemeente

*Voor het opslaan van agrarische bedrijfsstoffen, waar de opslag van vaste mest onder valt, zijn de eisen uit Activiteitenbesluit van toepassing. Op grond hiervan geldt dat de mest op minimaal 100 meter afstand tot een geurgevoelig object binnen de bebouwde kom en 50 meter afstand tot een geurgevoelig object buiten de bebouwde kom moet worden opgeslagen. De binnen de onderhavige inrichting aanwezige mestopslag(voorziening) voldoet ruimschoots aan die minimumafstanden.*

*Opgemerkt dient te worden dat de opslag van vaste mest alleen bij extreme omstandigheden, waarbij transport van mest verboden is door veeziekte of vergelijkbare situaties, plaats zou kunnen vinden, zoals duidelijk aangegeven is in de bijlage 'Niet-technische samenvatting' die deel uitmaakt van de vergunning.*

## **12. Huisvestingssysteem stal 1**

De Kadernota Buitengebied schrijft voor dat bij een uitbreiding van het aantal dieren sprake moet zijn van milieuwinst, bijvoorbeeld door de Best Beschikbare Technieken (BBT) toe te passen. In haar advies adviseert de GGD Fryslân om de BBT te hanteren in de nieuwe en bestaande stallen. Het huisvestingssysteem van stal 1 heeft een emissiefactor van 0,080 en overschrijdt daarmee de maximale emissiewaarde van 0,045 die geldt voor de huisvestingssystemen van vleeskuikens. Deze verouderde stal resulteert daarmee in een onevenredige belasting van het omliggende milieu en in geurhinder voor de omwonenden.

### Reactie gemeente

*De aangevraagde situatie is op dit punt gewijzigd ten opzichte van de oorspronkelijk aangevraagde situatie waar appellanten op reageren. Met de aangevraagde situatie wordt in alle vleeskuikenstallen binnen de inrichting een emissiearm huisvestingssysteem toegepast (BWL 2009.14.V5). Dit huisvestingssysteem voldoet aan het criterium dat het toepassen van de BBT vereist. De ammoniakemissie van het toegepaste huisvestingssysteem bedraagt 0,035 kg NH<sup>3</sup> per dierplaats per jaar. Deze waarde is lager dan de in bijlage 1 bij het Besluit huisvesting opgenomen maximale emissiewaarde voor vleeskuikens. Dit huisvestingssysteem komt dus overeen met de voor de inrichting in aanmerking komende beste beschikbare technieken (BBT).*

*Deze wijziging is verwerkt in de nieuwe ontwerpbesluiting die van 12 oktober tot en met 22 november 2017 ter inzage heeft gelegen. Omdat het een verbetering voor de milieusituatie betreft, worden derden door deze wijziging niet benadeeld en kan het onderdeel uitmaken van dezelfde aanvraag om omgevingsvergunning.*

## **Zienswijze C – d.d. 19 november 2017**

Appellant geeft de volgende redenen voor zijn bezwaar tegen het plan voor een vijfde vleeskuikenstal aan De Rysloane 10:

### **1. Reikwijdte opmerkingen**

Appellant schrijft zijn zienswijze uit zorg voor zijn gezondheid en die van dorpsgenoten. De opmerkingen hebben daarom betrekking op alle voorgenomen uitbreidingen van de intensieve veehouderij.

### Reactie gemeente

*Een algemeen bezwaar tegen niet specifiek benoemde overige aanvragen, die op dat moment niet voor bezwaar of zienswijzen vatbaar zijn, is niet mogelijk. De opmerkingen van appellant worden daarom enkel aangemerkt als zienswijze op de ontwerpbesluiten met betrekking tot de aanvraag omgevingsvergunning van De Rysloane 10 te Harkema.*

### **2. Alarmerende onderzoeksgegevens**

Ondanks dat er in toenemende mate zorg geuit wordt over schadelijke gevolgen voor omwonenden, komt het Rijk niet met beperkende regels. Dit mag voor de gemeente geen reden zijn om de ogen te sluiten voor alarmerende onderzoeksgegevens. Appellant noemt in deze onder meer het volgende:

**Longontsteking:** Er is een verhoogde kans op longontsteking binnen 1000 meter van een veehouderij. De bevolking van Harkema woont binnen 1000 meter van één of meerdere intensieve veehouderijen en wordt bedreigd door het grove fijnstof.

**Ventilatie:** De ventilatoren van de stallen waren aanvankelijk horizontaal gericht, momenteel blazen ze krachtig recht naar boven. Een gevolg is dat ook de grove fijnstofpartikels zich verder kunnen verspreiden. De maat van 1000 meter dient hierdoor verruimd te worden.

**Filtering:** Stallen stoten lucht uit via filters om ammoniak af te vangen. Volgens LTO worden hoopgevende ontwikkelingen voorzien in de filtering van fijnstof. Volgens appellant blijft het echter stil rond effectieve filtering.

**Ammoniak:** Appellant las in de pers dat de uitstoot van ammoniak groter is dan aanvankelijk gedacht. Ammoniak bindt zich aan het fijne fijnstof en maakt het daarmee extra schadelijk voor de longen.

**MRSA:** Appellant noemt dat patiënten voor opname in het ziekenhuis worden gevraagd of ze in contact geweest zijn met een intensieve veehouderij. In de pers stond onlangs dat er in Friesland op drie plaatsen 'vrije' MRSA-besmettingen zijn aangetroffen. Appellant noemt dit buitengewoon ernstig omdat de bacterie multiresistent is. Intensieve veehouderijen zijn bronnen voor een besmettelijke ziekte. Volgens appellant moet dit voor de GGD aanleiding genoeg zijn om aan te dringen op onmiddellijke sluiting.

**Stankoverlast:** Volgens appellant misleidt de gemeente inwoners met berekeningen over geurcirkels. Dat de gemeente zich bij de berekening baseert op een gelegenheidsstaatje van het RIVM valt wetenschappelijk niet overeen te houden.

Resumerend benoemt appellant dat er steeds meer aanwijzingen zijn dat je voorzichtig moet zijn met deze bedrijven. Ondersteunen en stimuleren van het bedrijfsleven dient te worden afgewogen tegen de belangen van alle inwoners. Appellant vraagt zich af of volksgezondheid wel een aandachtspunt is van het college. Hij heeft de afgelopen acht jaren gemerkt dat de toenemende zorgen aan de kant worden gewuifd.

#### Reactie gemeente

**Longontsteking:** Voor een antwoord op dit punt wordt verwezen naar de gemeentelijke reactie onder punt 3 'Advies Gezondheidsraad – voorzorgsprincipe', onder zienswijze B.

**Ventilatie:** Een verticale uitstroom zorgt ervoor dat fijnstof zich meer verspreidt in de omgeving t.a.v. horizontale uitstroom. Door verhoging en verticale uitstroom van de lucht treedt er een grotere verdunning op van de concentraties op leefniveau. De fijnstofemissie is berekend met behulp van het rekenprogramma ISL3a waarbij gebruik is gemaakt van de handleiding "Rekenen met ISL3a". Daaruit blijkt dat aan de geldende wettelijke grenswaarden voor zwevende deeltjes wordt voldaan. Het vergroten van het rekengebied zou niet leiden tot een overschrijding van de normen.

**Filtering:** Voor een antwoord op dit punt wordt verwezen naar de gemeentelijke reactie onder punt 6 'Advies Gezondheidsraad – fijnstof', onder zienswijze B.

**Ammoniak:** De ammoniakemissie vanuit de stallen zal als gevolg van de uitbreiding met 77 kg per jaar gaan toenemen. De toename is dusdanig laag dat er op basis van de huidige beschikbare onderzoeken geen nadelige effecten voor de volksgezondheid zijn te verwachten. Daarbij speelt mee dat gezondheidseffecten van (secundair) fijnstof minder plaatsgebonden zijn door de verspreiding over grote afstanden van deze deeltjes. Ook GGD Fryslân geeft in het advies van december 2016 aan dat er door de beperkte toename van de emissies geen relevante extra impact te verwachten is.

**MRSA:** Op verzoek van de gemeente heeft GGD Fryslân de gevraagde uitbreiding beoordeeld en advies gegeven. MRSA wordt hierin niet benoemd, van aandringen op onmiddellijke sluiting is dus geen sprake.

**Stankoverlast:** Voor de relatie tussen de mate van geurbelasting en mogelijke hinder baseert de gemeente zich op de tabel uit de Handreiking geurhinder en veehouderij. Deze tabel is afkomstig van het RIVM. Deze handreiking geeft een toelichting op de Wet geurhinder en veehouderij en is door verschillende overheidsdiensten opgesteld om gemeenten te ondersteunen. De rechter heeft gebruik van de handreiking geaccepteerd.

De GGD'en Brabant/Zeeland en het IRAS hebben in de concentratiegebieden (Noord-Brabant en Noord-Limburg) een onderzoek uitgevoerd naar de hinderrelatie. Een conclusie uit dit onderzoek is dat er aanzienlijk méér geurhinder voorkomt dan op basis van de Handreiking Wet geurhinder veehouderij te verwachten is. Door het specifieke onderzoeksgebied is het echter onduidelijk of deze resultaten ook op andere regio's van toepassing zijn. Daarnaast sluit de hinderrelatie die in dit onderzoek als aannemelijker wordt voorgesteld voor wat de gecumuleerde geurbelasting betreft juist aan bij de relatie die in de Handreiking geurhinder en veehouderij gelegd wordt voor de niet-concentratiegebieden, waar Achtkarspelen onder valt.

Tot slot merkt de staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu in de beleidsreactie op het eindadvies bestuurlijke werkgroep evaluatie geurregeling veehouderij (brief van 1 juni 2017, kenmerk IENM/BSK-2017/26509) op dat er over de jaren heen verschillende hinderbelevingsonderzoeken zijn uitgevoerd, en dat deze onderzoeken geen eenduidig landelijk verband opleveren tussen geurbelasting en hinderervaring (ten opzichte van de landelijke norm). De onderzoeken geven daarom voorsnog geen aanleiding om nieuw onderzoek uit te voeren en op basis daarvan de geurnormen aan te passen.

Gezien het bovenstaande wordt geen reden om aan te nemen dat de gebruikte hinderrelatie misleidend is. Bovendien motiveert appellant in zijn zienswijze niet waarom de algemeen gehanteerde hinderrelatie van de RIVM-tabel wetenschappelijk niet overeind te houden is.

### **3. Handhaving aantallen dieren**

Appellant vraagt of er wel gecontroleerd wordt op de in de vergunning vastgelegde dieraantallen per stal. Meer dieren dan toegestaan leveren meer fijnstof en dus een grotere belasting voor de volksgezondheid op.

#### Reactie gemeente

In de vergunning zijn in voorschrift 5.25 de maximale aantallen dieren in de voorgeschreven stalsystemen opgenomen. Ingeval dit voorschrift niet wordt nageleefd, kan het college handhavend optreden. Toezicht en controle op pluimveehouderijen zoals aan De Rysloane 10 is een taak die naar de Fryske Utfieringstsjinst Miljeu en Omjouwing (FUMO) is overgeheveld. De FUMO brengt bijna jaarlijks controlebezoeken waarbij diverse aspecten aan de orde komen. De laatste controle op dierenaantallen was in april 2016. Het aantal dieren dat op dat moment gehouden werd kwam overeen met de toen geldende vergunning.

### **4. Oproep aan raadsleden**

In het vervolg van zijn zienswijze spreekt appellant de leden van de gemeenteraad meer in algemene zin aan op hun rol als volksvertegenwoordiger. Appellant stelt het op prijs om een bezwaarbrief en een petitie, die in april 2017 zijn ingediend namens inwoners van Harkema, aan zijn zienswijze te verbinden.



De betreffende bezwaarbrief en petitie zijn gericht op de intensieve veehouderij in Achtkarspelen in zijn algemeenheid. De onderhavige aanvraag van De Rysloane 10 wordt hierin niet specifiek aangehaald. Deze documenten worden daarom niet aangemerkt als concreet bezwaarpunt op onderhavige aanvraag, maar als een algemene oproep aan de gemeenteraad om dit bij hun overwegingen te betrekken. In deze zienswijzennota wordt daarom niet inhoudelijk op deze documenten ingegaan.